

Suradnja muzeja i srednjih škola - smjernice za unapređenje prakse

Zadavec, Valentina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:924800>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PEDAGOGIJU
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER MUZEOLOGIJA I UPRAVLJANJE BAŠTINOM

**SURADNJA MUZEJA I SREDNJIH ŠKOLA - SMJERNICE ZA
UNAPREĐENJE PRAKSE**

Diplomski rad

Valentina Zadravec

Zagreb, srpanj 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za pedagogiju
Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti
Smjer muzeologija i upravljanje baštinom

**SURADNJA MUZEJA I SREDNJIH ŠKOLA - SMJERNICE ZA
UNAPREĐENJE PRAKSE**

Diplomski rad

Valentina Zadravec

Mentorica: dr. sc. Željka Miklošević
Komentor: dr. sc. Ante Kolak

Zagreb, srpanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj diplomski rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Zahvala

Ponajprije zahvaljujem svojoj obitelji što me je podržala i uvijek bila uz mene. Hvala Vam na svemu što ste mi omogućili kako bih uspješno dovršila svoje školovanje.

Hvala mentorici i komentoru na podršci te savjetima tijekom pisanja diplomskog rada, ali i za vrijeme studiranja. Također zahvaljujem svim nastavnicima koji su svojim sudjelovanjem u istraživanju omogućili realizaciju ovog rada.

Hvala i svim prijateljima koji su me pratili tijekom studiranja i poučili me važnim životnim lekcijama.

Na kraju od srca zahvaljujem Majci Mariji na svemu što je učinila i što će još činiti tijekom mog života!

„Sjećajmo se prošlosti sa zahvalnošću,

Živimo sadašnjost s entuzijazmom,

Veselimo se budućnosti s povjerenjem!“

Sv. Ivan Pavao II.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Odgojno-obrazovna djelatnost muzeja.....	2
3. Usporedba muzeja i srednje škole.....	3
4. Suradnja muzeja i srednjih škola.....	8
4.1. Zakonska regulativa u kontekstu suradnje muzeja i srednjih škola.....	10
4.2. Učinci međusobne suradnje.....	12
4.3. Problemi i prepreke pri suradnji.....	13
4.4. Uvjeti za uspješnu suradnju.....	15
5. Oblici suradnje muzeja i srednjih škola.....	17
5.1. Model davatelj-primatelj.....	18
5.2. Muzejsko-upravljački model.....	19
5.3. Školsko-upravljački model.....	20
5.4. Model muzeja kao škole.....	21
5.5. Model škole u muzeju.....	22
5.6. Model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe.....	23
7. Empirijsko istraživanje.....	25
7.1. Problem, cilj i svrha istraživanja.....	25
7.2. Hipoteze.....	26
7.3. Način provođenja istraživanja.....	26
7.4. Uzorak.....	27
7.5. Postupci i instrumenti.....	27
7.6. Obrada podataka.....	29
8. Analiza rezultata i rasprava.....	29
8.1. Prepoznavanje i korištenje posjeta muzeju kao oblika izvanučioničke nastave.....	29
8.2. Zastupljenost različitih modela suradnje muzeja i srednjih škola u istraživanom kontekstu.....	34
8.2.1 Model davatelj-primatelj.....	35
8.2.2. Muzejsko-upravljački model.....	36
8.2.3. Školsko-upravljački model.....	38
8.2.4. Model muzeja kao škole.....	40
8.2.5. Model škole u muzeju.....	41
8.2.6. Model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe.....	42
8.3. Obilježja suradnje muzeja i srednjih škola.....	44

8.4. Sugestije za poboljšanje suradničkih odnosa.....	46
8.5. Rasprava	49
9. Zaključak.....	54
10. Literatura	56
11. Popis grafikona.....	61
12. Popis tablica	62
13. Popis slika	62
14. Prilozi	63
Prilog 1 – Anketni upitnik – Suradnja muzeja i srednjih škola – smjernice za unapređenje prakse.....	63
Sažetak	67
Abstract	68

1. Uvod

Muzej u današnjem poimanju te riječi više ne predstavlja isključivo mjesto gdje se čuvaju, interpretiraju i izlažu predmeti, već mjesto učenja, mjesto provođenja slobodnog vremena; u kojem na drugačiji način dobivamo uvid u svijet koji nas okružuje. Muzej ima i odgojno-obrazovnu funkciju, čija se važnost manifestira i u osnivanju zasebnih edukacijskih odjela u muzejima unutar kojih djeluju muzejski pedagozi. Potencijal koji muzej nudi, uzimajući u obzir alternativne oblike poučavanja, mogao bi se prepoznati jednim od važnih elemenata u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva.

Sve se češće govori o kvaliteti obrazovanja, oslanjajući se prvenstveno na srednjoškolsko obrazovanje, kao važnoj odrednici obrazovne politike, a upravo suradnja između različitih aktera iz područja odgoja i obrazovanja identificira se pokazateljem te kvalitete. Polazeći od navedene tvrdnje suradnju muzeja i srednjih škola možemo promatrati i shvaćati jednim od oblika podrške u ostvarivanju kvalitete obrazovanja te načinom kako unaprijediti srednjoškolski obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj.

Svjesna dobrobiti i mogućnosti uključivanja muzeja kao mjesta za izvanučioničko učenje u sustavu srednjoškolskog obrazovanja te ponukana trenutnom praksom, temu ovog rada usmjerila sam na specifičnosti i razvoj suradnje muzeja i srednjih škola. Stoga je temeljna svrha ovoga rada opisati trenutno stanje i razinu suradnje muzeja i srednjih škola te s obzirom na teorijske spoznaje i rezultate empirijskog istraživanja razviti smjernice za obogaćivanje suradničkih odnosa između spomenutih institucija. U početnom, teorijskom dijelu rada razrađuju se posebnosti suradnje muzeja i srednjih škola osvrćući se na zakonsku regulativu unutar koje se navedena suradnja ostvaruje, učinke, probleme i prepreke te uvjete za uspješnu suradnju. Potom su izloženi oblici, tj. modeli suradnje, koji predstavljaju temelj empirijskog dijela rada te se naposljetku opisuje uloga stručnih suradnika, muzejskog i školskog pedagoga, u cjelokupnom procesu suradnje muzeja i srednjih škola. U empirijskom dijelu rada prikazana je metodologija kvantitativnog istraživanja, kojim se žele istražiti navike te stavovi i mišljenja nastavnika o korištenju muzeja kao odgojno-obrazovnog potencijala te zastupljenost pojedinih oblika suradnje između muzejskih djelatnika i nastavnika u gimnazijama, strukovnim i umjetničkim školama.

2. Odgojno-obrazovna djelatnost muzeja

Muzej danas u širem kontekstu prepoznajemo kao kulturnu ustanovu kojoj je cilj razvoj društva. Sama definicija muzeja evoluirala je usporedo s napretkom društva, što podrazumijeva heterogenost njezinog poimanja. Prema Međunarodnom savjetu za muzeje¹, muzej se tumači kao „nekomercijalna, svaka javna ustanova u službi društva i njegova razvoja, koja je otvorena javnosti, i koja u *svrhu proučavanja, obrazovanja* i zadovoljstva, nabavlja, čuva, istražuje, komunicira s publikom i izlaže materijalna i nematerijalna svjedočanstva o ljudima i njihovoj okolini.“²

Edukativna djelatnost, kao jedna od važnih sastavnica muzejskog rada, u muzejima egzistira otkako postoje muzeji u današnjem smislu te riječi, iako su se njezin status i uloga mijenjali tijekom vremena. Općenito možemo definirati odgojno-obrazovnu djelatnost muzeja kao skup vrijednosti, znanja i praksi, koja se na svojstven način prenose posjetiteljima; dok je važnost organiziranog i sustavnog provođenja odgojno-obrazovne funkcije u muzeju istaknuta 1922. godine, kada se pedagogija kao znanost uvodi u muzejsku struku (Škarić, 2002). Cilj je tada bio upoznati posjetitelje s muzejskom građom i prikupljenim znanjem kojim muzejska ustanova raspolaže i na taj način odgojno-obrazovnu djelatnost učiniti sponom između muzejskog sadržaja i posjetitelja muzeja (Detling, 2011). Hein (1998) u svojoj knjizi *Learning in the Museum* predstavlja teorijsku podlogu odgojno-obrazovnog rada u muzeju koja se temelji na teoriji spoznaje (onoga što treba učiti) i teoriji učenja (kako to treba učiti). Prema navedenom, temelj edukacijskog procesa u muzeju jest upravo učenje. Učenje definiramo kao relativno trajnu promjenu u ponašanju koja nastaje kao posljedica iskustva pojedinca (Giesecke, 1993; Gudjons, 1994). U praksi razlikujemo čitav niz teorija učenja, dok ih Gudjons (1994) svrstava u dva područja: biheviorističke ili asocijacionističke teorije učenja, koje, između ostalih, uključuju klasičnu teoriju uvjetovanja te operativno uvjetovanje i teorije kognitivne organizacije, gdje se ističe teorija učenja po modelu. U muzejskom kontekstu sve je zastupljenija potreba za konstruktivističkim pristupom učenju, čija je glavna karakteristika aktivno upoznavanje sadržaja konstruiranjem i rekonstruiranjem znanja te se ista praksa najčešće primjenjuje pri pojedinačnim posjetima (Hein, 1998).

¹ U nastavku ICOM

² ICOM. URL: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> (Pristupljeno: 15.06.2021.) Autor rada u citatu kurzivom naglašava odrednice važne za temu rada.

Muzej posjetitelju omogućava stvaranje znanja na koje utječu brojni faktori: prethodno iskustvo i znanje, motivacija, kulturološke značajke, ali i značajke koje prepoznajemo u muzejskom prostoru, a odnose se na način prezentacije sadržaja, metode, kao i ljudski faktor, koji podrazumijeva muzejske djelatnike. Kako bi se potaknuli procesi učenja, u muzeju se provode razni oblici odgojno-obrazovnog djelovanja. Najčešći oblik su vodstva posjetitelja po stalnom postavu ili tekućoj izložbi, dok se u suvremenoj muzeološkoj praksi pažnja sve više posvećuje dodatnim sadržajima, kao što su: muzeološke radionice, seminari, konferencije, predavanja, demonstracije, kreiranje tiskanih materijala i sl. Ključnu ulogu u tom procesu ima grana muzeologije koja se razvila početkom 20. stoljeća – muzejska pedagogija; kao struka koja je zadužena za sva pitanja usmjerena posjetiteljima i specifičan muzejsko posrednički rad. Ona mora pružiti obrazovni proces za sve ciljne skupine putem susreta s muzejskim predmetom te voditi brigu o njegovom planiranju i provođenju (Hannelore, 2008). To je grana koja ujedinjuje i pedagogiju i muzeologiju te su osnovni zadaci muzejskog pedagoga prepoznati u: osmišljavanju i realizaciji odgojno-obrazovnog programa muzeja, stalnog postava, izložbi, radionica i drugih događanja te suradnji s kustosima i ostalim stručnjacima u muzeju (Delting, 2011).

3. Usporedba muzeja i srednje škole

Iako muzeji i srednje škole žive i djeluju u različitim kontekstima, ono što im je zajedničko i što ih veže jest upravo odgojno-obrazovna komponenta. No tu svakako razlikujemo način i metode prema kojima se ono odvija, a uvjetovano je unutarnjom organizacijsko-operativnom strukturom. Osnovna razlika vidljiva je u tome što se srednjoškolsko institucionalno obrazovanje temelji na nastavnicima, pedagogima i drugim profilima stručnih suradnika koji se zanimaju za pedagoška (didaktička, kurikulumska) pitanja u školi kao instituciji, dok u muzejskim prostorima prepoznajemo muzejske pedagoge, kustose, dokumentariste, koji se bave muzeološkim i svojstveno stručnim pitanjima (Kisovar-Ivanda, 2008). Osim navedenog, temeljna razlika leži i u činjenici da muzeji djeluju u takozvanom informalnom kontekstu te podliježu učenju koje se odvija u svakodnevnom životu te najčešće spada u sferu slobodnog vremena, dok srednjoškolsko obrazovanje pripada formalnom sustavu obrazovanja, čija je osnovna karakteristika strukturirano učenje, koje prate unaprijed postavljeni ciljevi i zadaci.

Srednjoškolsko obrazovanje omogućava stjecanje znanja i sposobnosti za rad i/ili nastavak školovanja svakog pojedinca u jednakim uvjetima i u skladu s njegovim sposobnostima. Ono se nastavlja na osnovnoškolsko obrazovanje te u Republici Hrvatskoj nije obavezno. S obzirom na vrstu obrazovnog programa srednje škole dijele se na: gimnazije, strukovne škole i umjetničke škole. U gimnazijama se izvodi četverogodišnji, općeobrazovni nastavni plan i program, koji čini pripremu za upis na visoko učilište. Razlikujemo pet gimnazijskih obrazovnih programa: opća, klasična, jezična, prirodoslovno-matematička te prirodoslovna gimnazija. U strukovnim školama obrazovanje traje od jedne do pet godina, ovisno o vrsti obrazovnog programa te se njima stječu znanja, vještine i kompetencije za izvođenje stručnih poslova. Završetkom obrazovanja moguće je uključiti se na tržište rada ili nastaviti obrazovanje na srednjoškolskoj ili visokoj razini. Srednje umjetničko obrazovanje izvodi se u četverogodišnjem trajanju prema umjetničkom kurikulumu koji se sastoji od općeg i stručnog dijela. Njime učenik stječe znanja, vještine i kompetencije s kojima se može uključiti na tržište rada ili nastaviti visoko obrazovanje. Obrazovne programe umjetničkog obrazovanja izvode likovne, glazbene i plesne škole.³

U srednjim školama odgoj i obrazovanje se ostvaruje na temelju nacionalnog kurikuluma, nastavnih planova i programa, školskog kurikuluma te godišnjeg plana i programa rada (NN 87/08, čl. 26.). Sukladno tome, srednjoškolsko obrazovanje odvija se prema unaprijed utvrđenoj formi, gdje je zadano godišnje trajanje pojedinog programa, nastavni predmeti na pojedinoj razini obrazovanja, broj nastavnih sati, raspored sati, trajanje školskog sata, kriteriji vrednovanja itd. Autorica Kisovar-Ivanda (2008) navodi kako se proces obrazovanja u muzeju smatra specifičnom komunikacijom, tj. iskustvom. U fokusu svakog muzeja nalazi se neki predmet, tj. muzealija, koja je podložna temeljnim muzeološkim funkcijama s ciljem da se sačuva za buduće generacije. Taj predmet nositelj je značenja te izvor posjetiteljeva interesa i motivacije za dolaskom u muzej. On također čini dio veće cjeline, koju nazivamo zbirkom, a sačinjava je niz povezanih predmeta iste tematike. Pri posjetu muzeju posjetitelj je uvjetovan osobnim, društvenim i fizičkim kontekstom. Osobni kontekst određen je dobi, prethodnim znanjem i iskustvom, motivacijom, sposobnostima učenja i sl. Društveni kontekst determinira socijalnu strukturu posjeta muzeju, tj. dolazi li pojedinac sam u muzej, u paru, grupi i sl., te uključuje njihove međusobne odnose; dok je fizički kontekst u potpunosti orijentiran na samu instituciju muzeja, fizički prostor. Uključuje

³ Agencija za mobilnost i programe EU. URL: <https://www.eurydice.hr/hr/sadrzaj/obrazovanje-u-hrvatskoj/opcenito-o-obrazovanju-u-hrvatskoj/> (Pristupljeno: 10. 1. 2021.)

opremljenost prostora, vidljivost izloženih predmeta, legendi, njihovu strukturu, higijenske uvjete. Sva tri konteksta omogućuju nam svojstveno muzejsko iskustvo (Falk, Dierking, 2000).

U srednjim školama obrazovni proces je određen nastavnim planom i programom, kurikulumom, gdje su unaprijed zadani ciljevi odgoja i obrazovanja te učenik po završetku školovanja dobiva koncept širokog općeg, praktičnog ili umjetničkog znanja. Stvaran predmet u srednjoškolskom obrazovanju zamjenjuju udžbenici, radni listići, tekstovi, slike, Power Point prezentacije i drugi mediji.

Dengel i sur. (2011) podrobnije navode razlike između muzeja i škole prema određenim karakteristikama koje su prikazane u *Tablici 1*. Pritom izlažu karakteristike specifične osnovnoškolskom obrazovanju pa je za potrebe ovoga rada *Tablica 1*.⁴ upotpunjena komponentama koje se odnose na specifičnosti svih triju vrsta srednjoškolskih programa u Republici Hrvatskoj.

Tablica 1. Usporedba muzeja i srednjih škola u Republici Hrvatskoj

		Srednja škola	Muzej
Obilježja	Gimnazija	- raznolika ponuda sadržaja, mnogo nastavnih predmeta - općeobrazovni potencijal - priprema za daljnje obrazovanje	- usmjerenost uglavnom na jedno područje i na jedan predmet
	Strukovna škola	- sadržaji vezani uz struku - strukovni potencijal - priprema za daljnje obrazovanje te osposobljavanje za tržište rada	- obrazovni potencijal konkretnog slučaja
	Umjetnička škola	- sadržaji vezani uz određeno umjetničko polje - umjetnički potencijal - priprema za daljnje obrazovanje i profesionalno bavljenje umjetnošću	
	Gimnazija	- udžbenici, bilježnice - medijska reprezentativnost nastavnog predmeta	- predmeti i dokumenti - prisutnost originalnog predmeta

⁴ *Tablica 1.* nastala je na temelju analize Nacionalnog kurikuluma za gimnazijsko obrazovanje, Nacionalnog kurikuluma za strukovno obrazovanje te Nacionalnog kurikuluma za umjetničko obrazovanje.

Mediji	Strukovna škola	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenici, bilježnice - opremljene učionice, praktikumi, radionice, laboratoriji,.. - potrebna sredstva i pomagala 	
	Umjetnička škola	<ul style="list-style-type: none"> - udžbenici, bilježnice - specifično pripremljen i uređen prostor za izvođenje programa - potrebna sredstva i pomagala 	
Logika učenja	Gimnazija	<ul style="list-style-type: none"> - visok stupanj posredovanja - planirano, stalno učenje kroz dulje vremensko razdoblje - fokus na međusobne veze i na općenito - kolektivno učenje 	<ul style="list-style-type: none"> - dominantnost autentičnog, osjetilnog iskustva - slučajno, površno učenje traje tijekom posjeta muzeju, odvija se selektivno na temelju izloženih zbirki - fokusiranje na pojedinačni „slučaj“ - čuđenje i divljenje; usmjerenost na osjetilno, individualni obilazak, učenje vođeno interesom prema izloženim predmetima, visok stupanj slobode
	Strukovna škola	<ul style="list-style-type: none"> - visok stupanj posredovanja - planirano, stalno učenje kroz dulje vremensko razdoblje - stjecanje kvalifikacije za rad - stručna praksa 	
	Umjetnička škola	<ul style="list-style-type: none"> - visok stupanj posredovanja - planirano, stalno učenje kroz dulje vremensko razdoblje - razvoj sposobnosti umjetničkog izražavanja - doživljaj, razumijevanje, stvaranje i izvođenje umjetnosti 	
Uvjeti djelovanja	Primjenjivost na sva tri oblika	<ul style="list-style-type: none"> - osobni odabir pohađanja srednje škole - vremenska ograničenja, raspored sati, tjedna zaduženja - nastavni plan i program - sankcije 	<ul style="list-style-type: none"> - dobrovoljan dolazak - nije propisano vrijeme boravka - posjetitelj odlučuje o ponudi - ponuda originalnih

	srednjoškolskog obrazovanja	<ul style="list-style-type: none"> - ispiti, ocjene - državna matura/završni rad - besplatna (uglavnom) 	<ul style="list-style-type: none"> predmeta koje posjetitelj dolazi vidjeti - posjet se naplaćuje
Metode	Gimnazija	<ul style="list-style-type: none"> - dominantne verbalne i vizualne metode rada usmeno izlaganje, razgovor, rad na tekstu, demonstracija 	<ul style="list-style-type: none"> - usmjeravanje pogleda na nešto posebno, simuliranje procesa slušanja i gledanja
	Strukovna škola	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne i vizualne metode s naglaskom na metode praktičnih radova - metoda učenja po modelu - radno-tehničko stvaranje 	<ul style="list-style-type: none"> - grupiranje oko izložbenih predmeta - učenici uče u pokretu - učenici određuju sami svoju blizinu i udaljenost prema predmetu,
	Umjetnička škola	<ul style="list-style-type: none"> - verbalne i vizualne metode s naglaskom na metode praktičnih radova - metoda učenja po modelu - umjetničko stvaranje 	<ul style="list-style-type: none"> pedagogu/inji i suučenicima
Učenje	Gimnazija	<ul style="list-style-type: none"> - strukturiran proces učenja - formalno učenje - učenje kojim upravlja druga osoba 	<ul style="list-style-type: none"> - nestalna ponuda učenja - spontano učenje - osoba uči sama
	Strukovna škola	<ul style="list-style-type: none"> - strukturiran proces učenja - formalno učenje - učenje kojim upravlja druga osoba - iskustveno učenje - praktično znanje i vještine 	<ul style="list-style-type: none"> - doživljaj - iskustvo
	Umjetnička škola	<ul style="list-style-type: none"> - strukturiran proces učenja - formalno učenje - učenje kojim upravlja druga osoba - razvoj umjetničkih znanja i vještina 	

„Ipak, koliko god među njima ima razlika, postoji jedan odlučujući zajednički temelj: obje institucije imaju zadatak obrazovati“ (Dengel i sur. 2011: 7). Osim toga, obje su institucije nositelji kulturnog sjećanja te se obje moraju stalno razvijati i mijenjati u društvu i s njim (Dengel i sur., 2011). Najveći potencijal obiju ustanova nalazi se upravo u njihovoj međusobnoj korelaciji u kojoj i muzeji i srednje škole zajednički surađuju s ciljem prenošenja odgojno-obrazovnih poruka svojim posjetiteljima, među kojima su i srednjoškolci.

4. Suradnja muzeja i srednjih škola

Većina ljudi prvi put posjeti muzej u sklopu organiziranog posjeta određene odgojno-obrazovne ustanove (predškolske ili osnovnoškolske). Takva rana iskustva utječu na oblikovanje njihovog stava prema muzeju pa je važno razvijati kvalitetne odnose između odgojno-obrazovnih ustanova i muzeja već od najniže razine uključivanja djeteta u institucionalni oblik odgoja i obrazovanja. Sukladno tome, uspostavljanje suradničkih odnosa među spomenutim institucijama ključna je komponenta od koje profitiraju obje ustanove.

Suradnju općenito možemo odrediti kao uzajamni odnos više sudionika (pojedinaca ili ustanova) koji je uvjetovan zajedničkim ciljevima ili zajedničkim ostvarivanjem neke aktivnosti, a da je pritom: jasno sadržajno definiran, međusobno koristan, zasnovan na strukturiranoj povezanosti s precizno određenim i usvojenim uzajamnim obvezama i odgovornostima (Kovač, Buchberger, 2013). Oslanjajući se na navedenu definiciju, brojni autori razlažu vezu između muzeja i škole. Prema Barragree (2007) suradnju istih definiramo kroz odnos muzeja i škole kojeg obilježava zajednička sinergija i odgovornost za postizanje specifičnih ciljeva. Sheppard (1993) dodaje da je suradnja rezultat zajedničkog rada učitelja i muzejskih pedagoga kako bi zajedničke ciljeve učenicima prezentirali na privlačan, značajan i angažirajući način. Prema Sebolt (1980a) suradnja označava volju za zajedničkim radom kako bi se stvorio, oblikovao, razvio i primijenio program koji žele obje strane te ona ponajprije uključuje vrijeme provedeno u međusobnom upoznavanju obiju strana i načinu na koji svaka od njih djeluje; kako bi se u konačnici mogao osmisliti primjeren program koji će zadovoljiti i jednu i drugu stranu.

Važnost suradnje muzeja i škola naglašena je 1950. godine na 2. Internacionalnom kongresu ICOM-a u Londonu, gdje je donesen zaključak kako muzej mora kontinuirano prepoznavati nove oblike suradnje sa školama, proučavati i unapređivati metodiku nastave;

kako bi posjeti muzejima postali dio nastavnog plana i programa (Alavanja, 2015, prema Hein 1969). Prepoznavanje i intenzivnija suradnja muzeja i škola u Hrvatskoj istaknuta je 1980. godine na izložbi i savjetovanju u organizaciji Hrvatskog školskog muzeja pod nazivom *Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja*. U to vrijeme školstvo su zahvatile opće promjene te se javila potreba za uključivanjem muzeja u redovan obrazovni proces (Cukrov, 2002). Školski posjeti muzeju trenutno ne čine sastavni dio srednjoškolskog obrazovnog sustava te se suradnja između muzeja i srednje škole u većini slučajeva svodi na afinitete nastavnika ili usmene preporuke među kolegama (Borac, Dujmović, 2015).

U nastavku rada naglasak je stavljen na specifičnu suradnju muzeja i srednjih škola u Republici Hrvatskoj, gdje je važno istaknuti problem općenitog nedostatka literature koja govori o ovakvoj vrsti suradnje. Iako se sve više naglašava važnost suradnje škola općenito, pa tako i srednjih škola, s lokalnom zajednicom i institucijama koje se u njoj nalaze, malo je literature u našoj zemlji koja o tome govori. Iz navedenoga se da zaključiti da suradnja među spomenutim institucijama nije učestala te da joj se ne posvećuje dovoljno pažnje.

Suradnja muzeja i srednjih škola identificira se upravo u njihovoj odgojno-obrazovnoj djelatnosti, o kojoj smo prethodno govorili. Svoju odgojno-obrazovnu djelatnost svaki muzej prema srednjim školama i drugim obrazovnim ustanovama, kao ciljanim skupinama, treba temeljiti na dodirnim točkama između interesa i programskih potreba škole i muzeja kao institucije. Zadatak je muzeja prepoznati navedene dodirne točke sa školom, utvrditi ih te sukladno njima osmisliti konkretan plan suradnje (Bežen, 1980). Riječ je o recipročnom procesu, što aludira potrebu da se u proces uključe i nastavnici te iz svoje točke gledišta izlažu interese, potrebe i ciljeve koje žele postići pri suradnji.

S obzirom na to da govorimo o suradnji muzeja sa srednjim školama, koje se u hrvatskom kontekstu dijele na gimnazije, strukovne i umjetničke škole, važno je naglasiti da suradnja među njima nije jednaka te se svaka od njih temelji na sebi svojstvenim karakteristikama. Neovisno o tome, Dengel i sur. (2011) ističu važnost i potrebu za suradnjom među spomenutim institucijama navodeći nekoliko ciljeva koji su zajednički svim trima oblicima:

- približiti učenicima kulturu i umjetnost u muzejima te im osigurati integraciju u društvo
- senzibilizirati muzeje za kulturne i društvene potrebe mladih i trend rastuće mobilnosti društva

- razviti diskurs o socijalno i politički relevantnim temama, koja počiva na tumačenju kulturne baštine mladima kako bi razvili odnos prema vlastitom podrijetlu, sadašnjosti i budućnosti
- razviti kreativne procese učenja i obrazovanja
- učvrstiti društvenu kompetenciju te razvoj ličnosti posredstvom kulturnog obrazovanja
- usavršiti razvoj inovativnih koncepata za različite i trajne okvire suradnje muzeja i škole.

Suradnja poprima novi smisao kako društvo proširuje definiciju obrazovanja, govoreći o cjeloživotnom procesu razvoja znanja, vještina i sposobnosti koje se ne odvija samo u učionici, već i u različitim formalnim i neformalnim okruženjima. Todorović (1977: 48) vezano uz navedeno ističe: „Škole su u suvremenoj koncepciji nastave upućene na muzeje s ciljem da znanja koja učenici sječu budu lišena formalizma zbog obogaćivanja nastavnih oblika i korištenja aktivnih metoda u stjecanju znanja učenika.“ Takva suradnja, kako gimnazijama, tako i strukovnim i umjetničkim školama omogućit će razvoj znanja i vještina korisnih za daljnje obrazovanje ili potrebe tržišta rada.

4.1. Zakonska regulativa u kontekstu suradnje muzeja i srednjih škola

Posjet muzeju te aktivnosti koje on provodi u srednjoškolskom kontekstu pripadaju izvanučioničkoj nastavi. To je oblik nastave u kojem se izvan školske ustanove ostvaruju prethodno planirani programski sadržaji, a odnose se na: školske izlete, školske ekskurzije, terensku nastavu i školu u prirodi (NN 67/2014, čl. 2.). Muzej (kao ustanova) u istome dokumentu izričito se navodi u sljedećem stavku: „Posjet je poseban oblik odgojno-obrazovne aktivnosti izvan škole. Izvodi se na lokalitetu od posebne vrijednosti (arheološke, geološke, botaničke...), u ustanovama i institucijama (*muzej*, galerija, kazalište, kino, tvornica, elektrana, vatrogasna postaja...) i sl. u svrhu ispunjavanja određenih odgojno-obrazovnih ciljeva i zadaća“ (NN 67/2014, čl. 2. (8)).

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta 2011. godine usvaja Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje⁵, koji postaje jednim od temeljnih školskih dokumenata. NOK je usmjeren na razvoj kompetencija kod učenika ističući potrebu za jačanjem osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno obrazovanje. U kontekstu ovoga rada značajna nam je kompetencija *kulturne*

⁵ U nastavku NOK

svijesti i izražavanja koja se odnosi na „svijest o važnosti stvaralačkoga izražavanja ideja, iskustva i emocija u nizu umjetnosti i medija, uključujući glazbu, ples, kazališnu, književnu i vizualnu umjetnost. Također, uključuje poznavanje i svijest o lokalnoj, nacionalnoj i europskoj kulturnoj baštini i njihovu mjestu u svijetu. Pritom je od ključne važnosti osposobljavanje učenika za razumijevanje kulturne i jezične raznolikosti Europe i svijeta te za njihovu zaštitu kao i razvijanje svijesti učenika o važnosti estetskih čimbenika u svakodnevnomu životu“ (NOK, 2011: 17). Navedeno možemo povezati i s postizanjem jednog od odgojno-obrazovnih ciljeva koji se navode u NOK-u: „razvijati svijest učenika o očuvanju materijalne i duhovne povijesno-kulturne baštine Republike Hrvatske i nacionalnoga identiteta“ (NOK, 2011: 23).

U NOK-u se ujedno ističe kako odgojno-obrazovna djelatnost treba doprinijeti izgradnji osobnog, kulturnog i nacionalnog identiteta. „Danas, u doba globalizacije – u kojemu je na djelu snažno miješanje različitih kultura, svjetonazora i religija – čovjek treba postati građaninom svijeta, a pritom sačuvati svoj nacionalni identitet, svoju kulturu, društvenu, moralnu i duhovnu baštinu“ (NOK, 2011: 22).

Kako bi srednje škole mogle ostvariti navedene kompetencije i odgojno-obrazovne ciljeve, moraju surađivati s lokalnom zajednicom i njezinim institucijama. Tako posjet muzeju može biti prepoznat kao mjesto koje omogućava razvoj kompetencije kulturne svijesti i izražavanja te svijesti o važnosti i potrebi zaštite kulturne baštine, ali ipak nigdje ne postoji jasna sugestija profesorima da učenike odvedu u posjet, pogotovo ne kao obvezu (Alavanja, 2015). Ista autorica govori kako će se muzeji i škole istinski povezati tek kada se prepozna edukativni potencijal muzeja u školskim dokumentima.

Nasuprot tome, u Zakonu o muzejima (2019) općenito se naglašava obrazovanje kao jedna od svrha muzeja i muzejske djelatnosti, gdje se razlaže da muzejska djelatnost „obuhvaća poslove nabave muzejske građe, istraživanja, stručne i znanstvene obrade te njezine sistematizacije u zbirke, zatim trajne zaštite muzejske građe, muzejske dokumentacije i baštinskih lokaliteta i nalazišta *u svrhu* osiguranja dostupnosti, *obrazovanja*, tumačenja i predstavljanja javnosti muzejske građe kao kulturnoga materijalnog i nematerijalnog dobra te dijelova prirode“ (NN 98/19, čl. 3., autor rada u citatu kurzivom naglašava odrednice važne za temu rada).

4.2. Učinci međusobne suradnje

Iako suradnja između muzeja i srednjih škola može biti izazovna i zahtjeva određeno vrijeme i financije, dobrobiti koje iz nje proizlaze vrijedne su uložena truda i napora. Značaj suradnje među spomenutim institucijama lako se da prepoznati u obje sfere, a generalno govoreći rezultira novim iskustvima, znanjem i kompetencijama. Suradnjom se razvijaju intenzivniji odnosi kako između nastavnika, učenika i muzejskih stručnjaka, tako i između učenika i nastavnika te učenika međusobno, koji su rezultat plodonosne komunikacije, najčešće u neformalnom kontekstu. Učenike se, također, potiče na stvaranje dubljih, cjelovitijih i bogatijih veza s različitim aspektima muzejske i životne realnosti (Kisovar-Ivanda, 2008).

Sheppard (1993) smatra muzeje i škole prirodnim partnerima, gdje obje strane kombiniraju svoj jezik učenja (riječi učionice i muzejski objekti) te svoju stručnost (metode učenja u razredu i tehnike vizualnog učenja). Zajedničkim snagama oni učenicima mogu pružiti bogatstvo suradničkih odnosa koje je vrijedno razvijati i održavati. Ona, ujedno, simbiozu učenja u školi i muzejskog iskustva smatra ključnim faktorom u postizanju ciljeva i zadaća odgoja i obrazovanja kako bi se promovirao intelektualni, osobni, društveni te kulturni razvoj učenika (Sheppard, 1993; Somerville, 2013).

Iz pogleda muzeja, uspješna suradnja predstavlja potencijal za razvoj veće stope posjeta, što rezultira i različitim publikom te pozitivnom slikom u javnosti. Od posjetitelja prima nove sadržajne impulse pa i on postaje mjesto koje uči te se pozicionira kao mjesto kulture i učenja u socijalnom kontekstu (Dengel i sur., 2011). To ga dovodi do veće vidljivosti i legitimiteta pojedinog muzeja, kao i njegove opće potrebe. Suradnja implicira i čvršće veze s odgojno-obrazovnim institucijama, što kao model može poslužiti za suradnju s drugim vrstama ustanova. Nepokoj (2002) također ističe kako muzeji danas sve više primjenjuju suvremene oblike prezentacije, izvor su dinamičnih informacija te atraktivno mjesto koje nudi raznovrsne sadržaje primjerene pojedinom uzrastu kako bi što efikasnije mogli odgovoriti na potrebe i interese konzumenata. Na taj način naglašava aktivnu ulogu muzeja u posredovanju svoje misije i vizije te osvješćivanju vlastitog postojanja i potencijala koje pruža.

S druge pak strane, suradnja nastavnicima i učenicima, uzimajući u obzir gimnazije, strukovne i umjetničke škole, osigurava multidisciplinarnost primjenom odgojno-obrazovnih resursa koje muzej nudi. Tako se potiče međupredmetna povezanost, iskustveno učenje,

kritičko razmišljanje, istraživački duh, kreativnost, povećava se znatiželja... Učenje u muzeju koristi različite metode, inkorporirano je u opušteniji kontekst i atmosferu te želi na zabavan i zanimljiv način učenicima približiti određenu temu. Aktivnostima u muzeju se znanje stečeno u školi nadograđuje i produbljuje. Učenicima se na primjeru muzealija oživljava određen predmet ili pojava te se razvijaju vještine pronalaženja i prikupljanja novih informacija kroz različite vrste izvora. Između ostalog, učenici svojim osjetilima u muzeju istražuju jedan drugi svijet koji se razlikuje od onog u udžbenicima i učionicama (Dengel i sur., 2011).

Osim obrazovne uloge, učenicima se želi prikazati i ona odgojna, koja rezultira razvijanjem navika pristojnog ponašanja, stvaranjem navike posjeta muzejima te poticanjem potrebe samoobrazovanja.

Kovač i Buchberger (2013) svojim istraživanjem potvrđuju prethodno spomenute učinke. One su provele istraživanje s osnovnoškolskim učiteljima i srednjoškolskim nastavnicima koji su procjenjivali obilježja suradnje između škola i vanjskih dionika koji uključuju i ustanovu muzeja. Rezultati su pokazali da je u praksi suradnja vođena ciljevima koji su usmjereni na korist za obje institucije (stjecanje životnih vještina i kompetencija učenika, razvoj poželjnih vrijednosti i navika, unapređivanje komunikacije i umrežavanja, jačanje veze s tržištem rada, razvoj publike...).

U cilju da se navedeno ostvari te da suradnja potakne razvoj kako učenika i nastavnika, tako i muzejskih stručnjaka, potrebna je njezina *kontinuiranost*. Samo učestala i održiva suradnja u mogućnosti je proniknuti dobrobiti koje se njome postižu.

4.3. Problemi i prepreke pri suradnji

Kulturno je obrazovanje danas svakako jedan od bitnih segmenata cjelokupnog obrazovnog sustava. No ono u praksi nije zastupljeno u dovoljnoj mjeri. Ako se samo osvrnemo na usporedbu osnovnoškolskog i srednjoškolskog sustava u pogledu kulturnog obrazovanja koje se odvija u muzeju, možemo zaključiti kako je ono zastupljenije tijekom osnovnoškolskog obrazovanja, dok njezin interes slabi i pada prelaskom na srednjoškolsko obrazovanje. S druge pak strane, kulturne ustanove, imajući u prvom planu na umu muzej, nude premalo programa primjerenih srednjoškolskom uzrastu. Stoga možemo primijetiti da je kulturno obrazovanje, kako u srednjim školama, tako i u muzeju, nedovoljno zastupljeno (Delting i sur, 2011).

Literatura navodi nekoliko ključnih prepreka i problema pri suradnji muzeja i srednjih škola. Brojni su autori (Alavanja, 2015; Borac, Dujmović, 2015; Hicks, 1986; Kovač, Buchberger, 2013; Somerville, 2013) prepoznali prepreku u vidu uzajamne komunikacije, od kojih Hicks (1986) ističe da ako bi muzejski pedagozi obavijestili nastavnike što njihova institucija nudi, nastavnicima bi bila pružena mogućnost koristiti muzej češće kao nastavni resurs te ako bi nastavnici posjet muzeju shvatili ozbiljnije, muzejski pedagozi bi više investirali u komunikaciju s njima.

Nastavnici često nisu upoznati sa svim mogućnostima koje muzeji nude. Borac i Dujmović (2015) proveli su istraživanje s učiteljima i nastavnicima osnovnih i srednjih škola u Zagrebu o mogućnostima suradnje s muzejima. Na pitanje o pripremi za posjet muzeju polovica ispitanika potvrdila je da se prethodno pripremila za dolazak u muzej, no ona se u manjem broju odnosila na osobni dolazak ili komunikaciju s muzejskim osobljem, već je učestalija bila priprema pregledavanjem internetskih stranica muzeja, koje pak nude sažet opis aktivnosti. Priprema samih učenika za posjet najčešće se odnosila na pravila ponašanja u muzeju te se vrlo rijetko specifično gradivo povezalo s konkretnim muzejskim sadržajem. Isto potvrđuje i Alavanja (2015) ističući da nezadovoljstvo posjetom često proizlazi upravo zbog nedostatka pripreme faze koja prethodi posjetu, a odnosi se na dogovor nastavnika i muzejskog osoblja o sadržaju i ciljevima njihova posjeta. Autori su tim rezultatima željeli skrenuti pozornost na potrebu za uspostavljanjem i unapređivanjem komunikacije između muzejskog osoblja i nastavnika kao ključne komponente u izgradnji kvalitetnih odnosa između spomenutih ustanova.

Druga prepreka proizlazi iz strogog godišnjeg plana i programa, kurikulumskih zahtjeva i općenito administracije u školi. Nastavnici u školi nemaju jednaku fleksibilnost u rasporedu kao što ju ima muzej te suradnja s muzejom često zalazi u njihovo slobodno vrijeme. Ovdje primarno govorimo o muzejskim programima koji traže od nastavnika povratnu informaciju na isti, pripremu učenika za program te kasniju refleksiju i evaluaciju (Beaumont, 2003).

Također, cilj koji muzej želi postići kod svoje publike mora biti značajan za srednju školu, tj. odgovarati odgojno-obrazovnim potrebama kako bi svaki nastavnik bio u mogućnosti opravdati vrijeme i troškove muzejskih programa (Somerville, 2013).

Pitanje financija preslikava se na obje institucije, gdje se problematizira mogućnost škole ili učenika u pokrivanju troškova izvođenja specifičnih muzejskih programa te raspon financija kojima raspolaže muzej, a koji može utjecati na kvalitetu izvedbe aktivnosti.

Osmišljen, sadržajan i kontinuiran odgojno-obrazovni program u muzeju iziskuje i adekvatan prostor koji će omogućiti primjenu različitih oblika rada (individualni rad, rad u manjim skupinama, provođenje radionica, predavanja...), a koji često, pogotovo u manjim muzejima, čini prepreku i onemogućuje kvalitetan rad s učenicima (Nepokoj, 2002). O važnosti posebnog prostora uz stalni postav koji je prilagođen za odgojno-obrazovnu djelatnost govori i Knežević (1987).

Falk i Dierking (2000) teškoće u suradnji prepoznaju u različitoj prirodi učenja – neformalno učenje u muzeju i formalno u školi. Aktivnosti u neformalnom kontekstu vode se izborom i kontrolom voditelja aktivnosti, gdje proces učenja obogaćuje česta socijalna interakcija. Školski posjeti muzeju često pokušavaju uvesti strukturu i red formalnog učenja u muzejski prostor. Pitman-Gelles (1985) se nadovezuje ističući da nastavnici često muzejske stručnjake promatraju kao specijaliste u području umjetnosti, povijesti, znanosti... s minimalnim razumijevanjem kako se odvija proces učenja. Posljedično tome naglašava se potreba stručnog usavršavanja muzejskih stručnjaka o procesima učenja i poučavanja. Iako je u muzejima u Republici Hrvatskoj sve zastupljeniji profil muzejskog pedagoga, kao stručnjaka za područje odgoja i obrazovanja, oni još uvijek nisu prisutni u svim muzejima te se najčešće domena odgojno-obrazovne djelatnosti dodjeljuje kustosima, koji uz ostale poslove u muzeju nisu u mogućnosti posvetiti dovoljnu pažnju pedagoškoj djelatnosti muzeja.

S obzirom na sve navedeno, Borac i Dujmović (2015) analizom istraživanja sažimlju četiri temeljne prepreke u suradnji s muzejima, a to su: nedostatak vremena, tj. preopterećenost nastavnog plana i programa, teškoće u organiziranju izlaska s učenicima iz škole, financiranje posjeta te neinformiranost o sadržajima koji se nude u muzeju.

4.4. Uvjeti za uspješnu suradnju

Kako bi suradnja muzeja i srednje škole rezultirala pozitivnim ishodima, potrebno je uspostaviti klimu uzajamnog povjerenja koja uključuje prepoznavanje i uvažavanje kompetencija drugoga. Ona se stvara kao poželjan međusobni odnos dionika u suradnji, koji se temelji na dvosmjernoj komunikaciji, aktivnom slušanju te poštivanju mišljenja, potreba i interesa obje strane. Bežen (1980) ističe ključnu ulogu muzeja: „Stalnu, dobro organiziranu i kvalitetnu informiranost škola i drugih obrazovnih organizacija o programu rada i pojedinačnim aktivnostima muzeja treba dakle shvatiti kao jedan od bitnih preduvjeta uspješnog ostvarivanja i razvoja odgojno-obrazovne funkcije muzeja“ (Bežen, 1980: 42) u

ostvarivanju suradnje. Škarić (2010) se nadovezuje istraživanjem u kojem su rezultati pokazali da prethodna komunikacija i dogovor nastavnika i muzejskih pedagoga utječe na uspješnost posjete muzeju. Njome će nastavnici dobiti uvid u programe koje muzej nudi te koliko se mogu nadovezati na nastavni proces, dok će, s druge strane, muzejski pedagozi dobiti vrijedne informacije o određenoj ciljanoj skupini, znanju, potrebama i interesima.

Shepphard (2007) navodi listu elemenata koji su neophodni za kvalitetnu i značajnu suradnju muzeja i srednjih škola:

- čista i dobra komunikacija
- jasna misija i vizija
- uvažavanje kulturnih različitosti
- dovoljna količina vremena i resursa
- jasno definirane uloge i odgovornosti
- usredotočenost na učenika.

Kovač i Buchberger (2013) nadopunjuju listu ističući obilježja koja proizlaze iz primjera dobre suradnje, a uključuju: zajedničku i preciznu viziju, ciljeve, vrijednosti i principe koji čine osnovu ugovorene suradnje; identificiranje potrebe i uzajamne koristi od suradnje za sve sudionike; međusobnu komunikaciju, podršku, povjerenje i kompromis tijekom suradnje; predanost, motiviranost i uključenost svih dionika u suradnji.

Uspješna suradnja proizlazi iz uzastopne i kontinuirane, dugoročne suradnje muzeja i srednjih škola, što se manifestira u obliku koji nadilazi prigodni posjet muzeju u sklopu školskog izleta, a uključuje npr. redovit posjet muzeju u određenom vremenskom periodu ili neki dugoročni projekt. U ostvarivanju navedene suradnje potrebno je uključiti što više stručnjaka (nastavnika, školskih pedagoga, administracije, muzejskih pedagoga, kustosa) kako bi vlastitim iskustvom i izvorima obogatili suradničku klimu (Somerville, 2013).

Pitman Gelles (1985) predlaže da sudionici u suradnji istraže i nauče što je više moguće o svome suradniku (ciljevi, izvori, publika...) kako bi se uklonili mogući stereotipi i spoznalo razumijevanje njihova rada. Bailey (1998) se nadovezuje ističući da je ključni faktor za uspješnu suradnju osjetljivost za potrebe i snage drugoga te zajedničko rješavanje problema.

Na kraju, suradnja među spomenutim institucijama bit će uspješna ako sudionici nalaze zadovoljstvo u zajedničkom radu te će trajati ako svi sudionici postanu zagovornicima suradnje.

5. Oblici suradnje muzeja i srednjih škola

U Republici Hrvatskoj danas djeluju 162 muzeja različite vrste (opći, specijalizirani, nacionalni, regionalni i lokalni)⁶ što pruža širok potencijal primjene istih u kontekstu svakog od tri oblika srednjoškolskog obrazovanja. Škarić (2010) tvrdi da gotovo da nema nastavnog sata koji ne bi mogao profitirati od posjete određenom muzeju. Muzeji, stoga, u obavljanju svoje djelatnosti sve više posežu za različitim i novim oblicima i metodama čuvanja, izučavanja i komuniciranja muzejskih zbirki, što rezultira i različitim oblicima suradnje između muzeja i srednjih škola.

Chesebrough (1998) te Somerville (2013) navode četiri oblika angažmana muzeja i srednje škole koji utječu na razinu i kvalitetu suradnje spomenutih institucija:

- kooperativni oblik – neformalni odnos u kojem svaka institucija zadržava svoj legitimitet i resurse te dijeli samo povezane informacije s kooperativnom ustanovom
- koordinirani oblik – formalan i kontinuiran odnos u kojem svaka institucija ima svoj autoritet s uzajamnim razumijevanjem odvojenih zadataka, organizacije i ciljeva pojedine institucije, no zajedničkim dijeljenjem izvora i nagrada
- kolaborativni oblik – čvrst, kontinuiran odnos u kojemu svaka institucija nudi svoje izvore te prihvaća nove organizacijske oblike kako bi se ostvarili zajednički zadaci
- integrativni oblik – jednako uključivanje korištenjem zajedničkog jezika kako bi se postigla učinkovita i smisljena usluga kontrolirana od obje institucija.

Iz perspektive trenutne prakse posjeta muzejima srednjih škola najčešće govorimo o odlasku u muzej u sklopu školskog izleta ili ekskurzije te se on kao takav ogleda u prethodno definiranom kooperativnom te ponekad koordiniranom obliku suradnje. Za razvoj ostalih oblika potreban je veći doprinos u kontekstu pripreme posjeta muzeju, češćih posjeta muzeju, profesionalnog razvoja nastavnika kako bi im se predočio potencijal muzeja kao mjesta za formalno i neformalno učenje...

Slično prijašnjim autorima, Wan Chen Liu (2007) iznosi šest oblika, odnosno modela suradnje muzeja i škola koji će se detaljnije opisati u nastavku. Navedeni modeli odgovaraju na pitanja „Tko inicira interakciju između muzeja i škole?“ te „Kako muzeji i škole komuniciraju međusobno?“. Prema tome razlikujemo: *model davatelj-primatelj, muzejsko-*

⁶ MDC. URL: <https://upisnik.mdc.hr/> (Pristupljeno: 15. 2. 2021.)

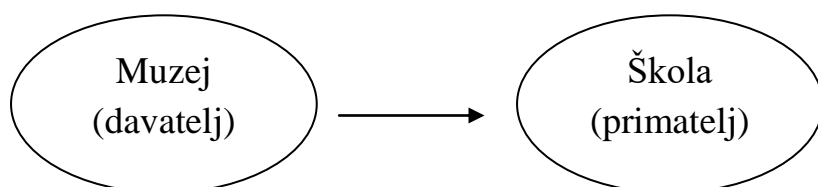
upravljački model, školsko-upravljački model, model muzeja kao škole, model škole u muzeju te model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe.

5.1. Model davatelj-primatelj

U ovom obliku suradnje (*Slika 1.*) muzej poprima ulogu davatelja, dok je škola primatelj određene usluge. Sukladno tome, muzej, tj. muzejski pedagog ili kustos stvara program za učenike i nastavnike koji dolaze u muzej i primaju pripremljeni sadržaj (Liu, 2007).

U praksi je za ovaj model karakterističan oblik stručnog vodstva kroz stalni postav ili određenu tekuću izložbu. Detling (2010: 263) definira vodstvo kao „oblik interpretacije i specifičan oblik verbalne komunikacije pri kojoj se poruka materijalne i nematerijalne (kulturne i prirodne) baštine tumači i interpretira u svrhu razumijevanja (sadržaja) kulturne poruke i pružanja potpunijeg doživljaja izložbe svim posjetiteljima, odnosno najavljenim i organiziranim grupama posjetitelja.“ Putem vodstva muzej uspostavlja odnos s publikom, u ovom slučaju srednjoškolcima i nastavnicima, i na taj način prenosi pohranjenu baštinu i značenja koja vežemo uz istu. Prema Nepokoju (2002) i Hotku (2010) klasično vodstvo kroz stalni muzejski postav najčešći je oblik suradnje koju traže nastavnici te najbliži oblik predavanjima *ex cathedra*, gdje se aktivnost odvija na principu frontalnog načina rada koji učenika stavlja u poziciju pasivnog slušača. Nepokoj (2002) dodaje kako navedeni oblik aktivnosti daje najosnovnije i općenite informacije te mu je u praksi najteže zadržati pažnju i koncentraciju publike.

Cilj suradnje prema ovome modelu ne mora biti u izravnoj vezi s ostvarivanjem određenih, unaprijed zadanih odgojno-obrazovnih zadataka, već općenito kulturno obrazovanje pa, prema tome, posjet ne treba proizlaziti iz školskog kurikulumu ili nastavnog plana i programa.

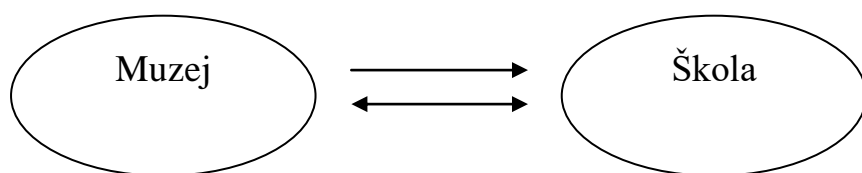
Slika 1. Model davatelj-primatelj

5.2. Muzejsko-upravljački model

Drugi model (*Slika 2.*) ističe veću kooperativnost između muzeja i škole. Institucije dijele odgovornost u nalaženju načina kako koristiti muzej u ostvarivanju školskog kurikulumu, dok inicijativa počiva na instituciji muzeja (Liu, 2007). Ovakav model možemo prepoznati u planiranju i izvođenju muzejskih radionica, predavanjima i sličnim aktivnostima, gdje muzej poziva nastavnike na suradnju i komunikaciju kako bi se razvili programi za školu koji će pratiti školski kurikulum. Takvi oblici i metode rada omogućuju nam transfer znanja koji se najčešće nadovezuje na muzejsku građu te upotpunjuje stalni postav ili izložbu i doživljaj kod korisnika.

Oslanjajući se prvenstveno na muzejske radionice kao oblik rada koji se sve češće javlja i nudi u prostorima muzeja, dolazimo do specifičnih karakteristika koje ih određuju: to je organiziran i često grupni oblik rada u muzeju u kojem se susrećemo s autentičnim predmetom i stjecanjem novoga znanja te potiče sudionike na kritičko promišljanje i istraživanje u opuštenom ozračju (Kristić, 2017). Muzejska radionica po svojim je načelima vrlo slična pedagoškoj radionici, koja naglašava osobni doprinos zajedničkom cilju, rad na zajedničkoj temi i aktivno sudjelovanje svih dionika radionice. Detling (2010) se nadovezuje ističući da će obrazovni potencijal muzeja biti iskorišten samo ako je muzejska radionica temeljito organizirana i učinkovito provedena, a učenici motivirani i pripremljeni za rad u muzeju.

Sukladno navedenom, u ovome modelu, muzej ima ulogu obrade, utvrđivanja ili proširivanja nastavnog sadržaja u kojem učenici ravnopravno sudjeluju (Nepokoj, 2002). Za razliku od prvog modela, nastavnici postaju aktivni sudionici procesa, dok su prvotno bili samo potrošači proizvoda (Somerville, 2013). Bailey (1998) nadodaje kako suradnja škole i muzejskih pedagoga u izvođenju prethodno spomenutih aktivnosti rezultira prilikom za profesionalni razvoj nastavnika kroz učenje koje je temeljeno na istraživanju.

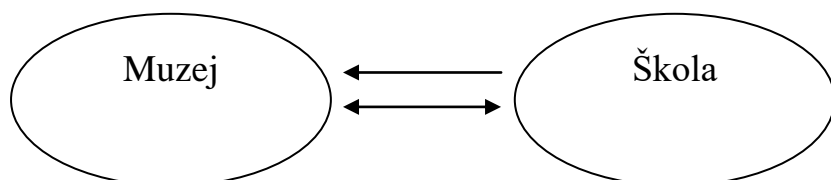
Slika 2. Muzejsko-upravljački model

5.3. Školsko-upravljački model

Školsko-upravljački model (*Slika 3.*), kao i prethodni model, ističe odgovornost obiju institucija, gdje dominantnu ulogu u iniciranju suradnje u ovom slučaju ima škola. Škola, tj. nastavnici na temelju školskog kurikuluma izrađuju materijale za učenike uz pomoć muzejskih stručnjaka, najčešće muzejskih pedagoga (Liu, 2007).

U praksi se ovaj model može prikazati kroz način na koji nastavnik uključuje i koristi određen muzejski predmet, muzejsku zbirku, izložbu ili muzejsku profesiju kako bi osmislio aktivnosti koje su u izravnoj vezi s muzejom. U ostvarivanju navedenoga muzeji nude mogućnost profesionalnog razvoja nastavnika, gdje muzejsko osoblje pomaže nastavnicima osmisliti i planirati nastavu koja će inkorporirati muzejske resurse, što rezultira novim i uzbudljivim načinima učenja i podučavanja (Somerville, 2013). Uključivanjem muzejskog predmeta učenicima se izravno nudi iskustveno stjecanje znanja i vještina. Također, ljudi su često fascinirani predmetima te im to olakšava poduku jer se upravo na to što ih fascinira mogu fokusirati. Osim toga, prednost učenja na temelju predmeta je u tome što on nije vremenski ograničen i određen interpretacijama pa se lako može prilagoditi svim dobnim skupinama. Učenje pomoću predmeta povezujemo i s holističkim pristupom učenju, kao pristupom učenju u kojem se podrazumijeva poznavanje predmeta i njegovih poveznica te razumijevanje veza između pojedinih dijelova kao cjeline (Hooper-Greenhill, 2004).

Kao konkretan primjer za ovaj oblik suradnje možemo navesti izučavanje muzejskih predmeta u prostorima škole. Navedeni primjer suradnje vrlo se rijetko koristi na našem prostoru, ali nije toliko stran za inozemstvo, gdje brojni muzeji razvijaju programe i praksu suradnje upravo u ovome obliku. Tako naprimjer, Muzej povijesti u Bloomingtonu (Illinois) nudi program interaktivnog učenja kao nadopunu učenja u učionici pod nazivom MUSE 2U. Program se zasniva na tematskim kompletima koji sadrže relevantne artefakte i reprodukcije, kao i predložene aktivnosti koje se mogu uz vodstvo nastavnika provesti u učionici.⁷

Slika 3. Školsko-upravljački model

⁷ McLean County Museum of History. URL: <https://mchistory.org/learn/muse2u> (Pristupljeno: 15. 5. 2021.)

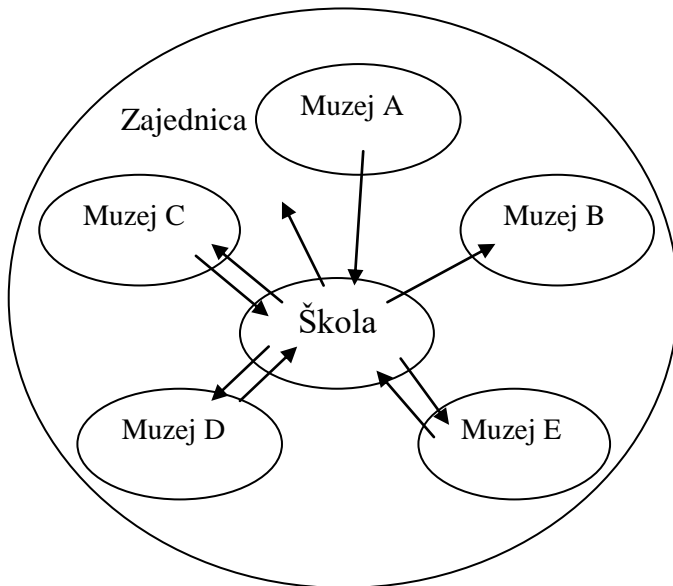
5.4. Model muzeja kao škole

U modelu muzeja kao škole (*Slika 4.*) učenje u muzeju se prepoznaje dijelom školskog kurikulumu, dok ključnu ulogu u ostvarivanju suradnje s jednim ili više muzeja ima nastavnik. U kontekstu ovog modela traže se načini kako koristiti muzejske resurse u školskom okruženju kako bi ostvario ciljeve i zadaće odgoja i obrazovanja koji su postavljeni školskim kurikulumom (Liu, 2007).

U praksi se ovaj model ogleda u izvođenju nastave u muzeju kao izvanučioničkom obliku nastave koja je usklađena s nastavnim planom i programom. Prema Husanović-Pejnović (2011) izvanučionička nastava u muzeju predstavlja suvremenu nastavu koja učenicima nudi izvornost, neposrednost i doživljajnost, tj. nastavu usmjerenu prema učeniku. Ona smatra kako nastava u muzeju iznimno povoljno utječe na učenike. Rasterećuje ih škole i uhodane strukture nastavnog procesa te oni postaju originalni, imaju povećanu pozornost i interes, detaljnije promatraju, slobodno postavljaju pitanja, predlažu nove ideje i rješenja...

Prednost ovakvog oblika suradnje je u tome što učenici stupaju u kontakt s izvorima znanja koje promatraju te ga u konačnici propituju i razvijaju vještinu kritičkog mišljenja. Tako dolazimo do iskustvenog učenja u prirodnom okruženju, koje počiva na načelu zornosti te aktivira sva učenikova osjetila. Sljedeće potvrđuje i Stockwell (prema Ćosić, 2012: 250) koji navodi da „želite li nešto naučiti brzo i učinkovito, morate to vidjeti, čuti i osjetiti.“ Analogno tome, kvaliteta stečenog znanja i vještina u izravnoj je vezi s onim što su učenici čuli, vidjeli i osjetili pri doticaju s onim što moraju naučiti. Osim spomenutoga, prednost nastave u muzeju je i ta što rad izvan učionice potiče veću aktivnost učenika, potiče ih na istraživanje, otkrivanje novoga te na suradnju. Ćosić (2012) upravo ovu komponentu smatra najvećom vrijednosti izvanučioničke nastave, gdje se učenikovo znanje proširuje i produbljuje, a rezultat je njegove vlastite aktivnosti i kreativnosti.

Možemo zaključiti kako nastava u muzeju neosporno pridonosi jasnoći, integrativnosti znanja i primjeni istoga u novim okolnostima, pri čemu neki autori, poput Higgins i Nicol (2002: 2), ističu da se “ne radi o tome da je izvanučionička nastava boji način učenja nego učionička nastava, već o tome da je određena znanja bolje stjecati izvan učionice.“

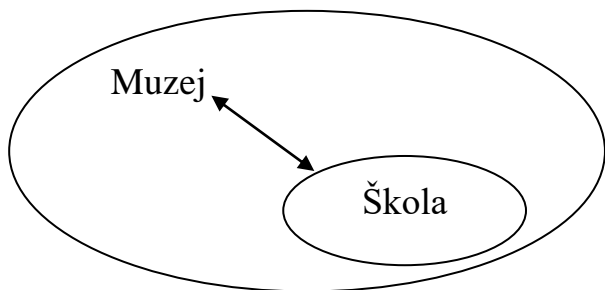
Slika 4. Model muzeja kao škole

5.5. Model škole u muzeju

Prema petom modelu (prikazanom na Slici 5.) škola je fizički smještena u prostor muzeja ili se obje institucije nalaze na zajedničkom posjedu. King (2007) definira školu u muzeju kao instituciju koja je kolaborativno osmišljena kroz suradnju školskog okruga i najmanje jednog muzeja u kojoj se primjenjuje praksa učenja u muzeju. Takvo je suradništvo korisno kako muzeju, tako i školi te ga karakterizira visok stupanj međuovisnosti (Liu, 2007). Na taj način učenje u muzeju širi iskustveno učenje učenika koje je u neposrednoj vezi s fizičkim prostorom muzeja, njegovom zbirkom i djelatnicima.

U hrvatskom kontekstu teško da možemo govoriti o ovakvom modelu suradnje, dok se u posljednjih nekoliko godina sve više razvija na američkom području, gdje govorimo o *charter* školama i školama kojima upravljaju muzeji. Primjer takve škole je i *charter* škola *The Theodore Alexander, Jr. Science Center School* u Los Angelesu, koja se smjestila u okrugu u kojem se nalazi niz svjetski poznatih muzeja te ju karakterizira učenje iz stvarnog iskustva na stvarnim objektima, artefaktima i primjercima. Škola je u izravnom kontaktu s muzejom te je dio kurikulumu usmjeren i prema razvoju i evaluaciji postojećih izložbi.⁸

⁸ The Theodore Alexander, Jr. Science Center School. URL: https://alexanderes-lausd-ca.schoolloop.com/pf4/cms2/view_page?d=x&group_id=1528960747354&vdid=i10b1w4c25a9 (Pristupljeno: 17. 5. 2021.)

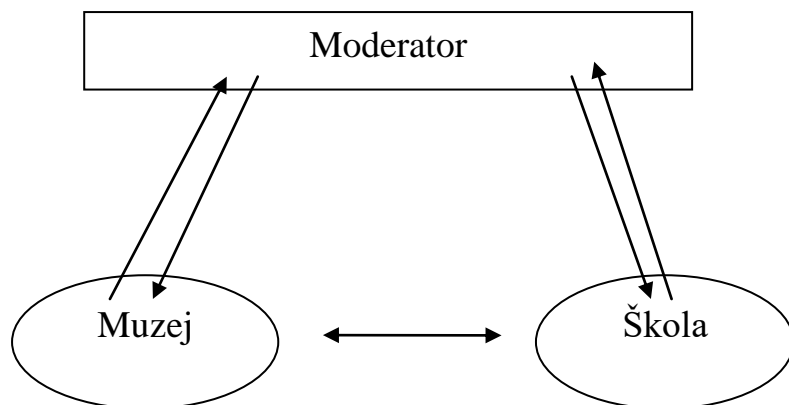

Slika 5. Model škole u muzeju

5.6. Model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe

Muzej i škola djeluju u različitim sustavima, što ponekad rezultira manjom mogućnošću interakcije. Zbog toga se uvodi treća osoba, tj. moderator (Slika 6.), koji potiče suradnju i razvija odnose među ustanovama (Liu, 2007). Ulogu moderatora prema Somerville (2013) može nositi visokoškolska ustanova. Tako se primjerice studenti, koji nisu uključeni u muzejske obrazovne programe, mogu smatrati i vrednovati kao moderatori. Oni u suradnju uvode vlastitu ekspertizu, pedagoško znanje i na taj način upotpunjuju procese koji se prilikom suradnje odvijaju.

Navedeni model zapravo predstavlja integraciju svih prethodno spomenutih oblika suradnje, što se očituje u načinu realiziranja ovakve vrste suradnje. Dakle, model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe u svoju praksu inkorporira aktivnosti koje su prethodno bile navođene u ostalih pet modela suradnje (pr. vodstvo kroz stalni postav, muzejska radionica, debata, predavanje, nastava u muzeju...) s naglaskom da je tu aktivnost osmislio, pripremio i proveo moderator, tj. treća osoba kao vanjski suradnik koji upotpunjuje ponudu muzeja i unapređuje suradničke odnose te ih postavlja na jednu višu razinu.

Slika 6. Model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe

Spomenuti modeli suradnje hijerarhijski su prikazani s obzirom na stupanj uključenosti muzeja i škole. No bez obzira na to, u praksi viši stupanj suradnje ne mora uvijek biti odraz njezine kvalitete. Na školi i muzeju je da zajednički odluče koji oblik suradnje najbolje odgovara njihovim potrebama (Liu, 2007; Somerville, 2013). Oblici suradnje, kao i njihova zastupljenost istraženi su u sljedećem dijelu rada.

7. Empirijsko istraživanje

7.1. Problem, cilj i svrha istraživanja

Suradnja muzeja i srednjih škola u Republici Hrvatskoj danas je u nedovoljnoj mjeri zastupljena te na našem području gotovo da ne postoje istraživanja koja govore o istoj. Dobrobiti i važnost suradnje naglašeni su u prethodnim poglavljima, a trenutačnu situaciju ustanovit ćemo ovim istraživanjem. Problem koji se ovom prilikom pokušava istražiti jesu navike te stavovi i mišljenja nastavnika o korištenju muzeja za odgoj i obrazovanje srednjoškolskih učenika. Zanima nas kako nastavnici doživljavaju suradnju s muzejima te prepoznaju li važnost ostvarivanja iste.

Cilj je diplomskog rada opisati trenutačno stanje i razinu suradnje muzeja i srednjih škola na području Grada Zagreba, Zagrebačke i Varaždinske županije te utvrditi koji su oblici suradnje zastupljeni. Također, istraživanjem se žele, na temelju mišljenja i sugestija nastavnika, stvoriti preduvjeti za moguće poboljšanje i razvoj njihove međusobne suradnje.

Sukladno navedenom problemu i cilju istraživanja, formulirana su sljedeća istraživačka pitanja:

- Koriste li i prepoznaju sudionici istraživanja posjet muzeju kao oblik izvanučioničke nastave?
- Koji oblici suradnje muzeja i srednjih škola postoje u istraživanom kontekstu?
- Koje barijere sudionici istraživanja prepoznaju kao ključne za ostvarivanje suradničkih odnosa s muzejima?
- Na koji je način moguće poboljšati postojeću suradnju?

Navedena pitanja analizirat će se i u specifičnom kontekstu različitih oblika srednjoškolskog obrazovanja te će se usporediti utječe li vrsta srednje škole na postavljena istraživačka pitanja.

Stoga je svrha ovoga istraživanja, s obzirom na teorijske spoznaje o mogućnostima suradnje nastavnika i muzejskih djelatnika te rezultatima empirijskog istraživanja koji govore o razini i obliku suradnje, razviti smjernice za obogaćivanje suradničkih odnosa između muzeja i srednjih škola.

7.2. Hipoteze

H1: *Nastavnici u gimnazijama u većoj mjeri koriste posjet muzeju kao oblik izvanučioničke nastave u odnosu na nastavnike strukovnih i umjetničkih škola.*

H2: *Nastavnici smatraju da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju.*

H3: *Davatelj-primatelj model (model 1) najzastupljeniji je model suradnje između muzeja i svih vrsta srednje škole.*

H4: *Muzeji ne nude dovoljno primjerenih aktivnosti i programa koji su u skladu s potrebama i interesima specifičnih struka.*

7.3. Način provođenja istraživanja

Istraživanje počiva na kvantitativnoj paradigmi, koja se oslanja i uporište nalazi u prirodnim znanostima, a daje nam numeričke podatke i krute činjenice. Cilj je kvantitativnog istraživanja uspostaviti uzročno-posljedičnu vezu između varijabli te dedukcijom doći do zaključaka koje je moguće generalizirati na širu populaciju (Mužić, 2004).

Za potrebe diplomskog rada provedeno je istraživanje u travnju 2021. godine metodom ankete. Pritom su anketirani nastavnici gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola, neovisno o predmetu koji podučavaju. Istraživanje je započeto slanjem kratkog opisa istraživanja te poveznice na *online* anketu na elektroničke adrese svih srednjih škola na području Grada Zagreba, Zagrebačke i Varaždinske županije. Elektroničke adrese hrvatskih škola predstavljaju javno dostupne podatke te ih je moguće pronaći na mrežnim stranicama Ministarstva znanosti i obrazovanja⁹ ili na web stranicama pojedine srednje škole. Na taj način pronađeno je ukupno 126 elektroničkih adresa srednjih škola na području spomenutih županija. Kontakt sa srednjim školama ostvaren je putem elektronskih poruka upućenima ravnateljima, odnosno pedagozima, koji su navedenu poruku te poveznicu na *online* anketu prosljeđivali nastavnicima.

⁹ Popis srednjih škola u Republici Hrvatskoj. URL: <http://mzos.hr/dbApp/pregled.aspx?appName=SS> (Pristupljeno: 26. 3. 2021.)

7.4. Uzorak

Uzorak ovog istraživanja je neprobabilistički namjerni te je glavni kriterij za njegov odabir bila dostupnost i dobrovoljnost nastavnika srednjih škola za sudjelovanjem. U istraživanju su sudjelovali nastavnici srednjih škola na području Grada Zagreba, Zagrebačke i Varaždinske županije. Ukupan broj ispitanika je 256, a u sljedećoj tablici (*Tablica 2.*) moguće je vidjeti raspodjelu ispitanika prema vrsti srednje škole te županiji kojoj pripadaju.

Tablica 2. Distribucija ispitanika prema vrsti srednje škole te županiji kojoj pripadaju

Županija	Vrsta srednje škole	Broj/postotak ispitanika
Grad Zagreb	Gimnazija	46 / 41 %
	Strukovna škola	44 / 39 %
	Umjetnička škola	23 / 20 %
Zagrebačka županija	Gimnazija	36 / 38 %
	Strukovna škola	45 / 48 %
	Umjetnička škola	13 / 14 %
Varaždinska županija	Gimnazija	21 / 43 %
	Strukovna škola	24 / 49 %
	Umjetnička škola	4 / 8 %
Ukupno:		256 ispitanika

Od ukupnog broja ispitanika, 40 % ispitanika čine nastavnici u gimnazijama, 44 % u strukovnim školama te 16 % u umjetničkim školama. Uzorak ispitanika pokriva od 5 do više od 30 godina radnog staža u sustavu srednjoškolskog obrazovanja te je 76 % ispitanika ženskog i 24 % ispitanika muškog roda.

Sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno je te je nastavnicima prethodno zajamčena anonimnost.

7.5. Postupci i instrumenti

Za provođenje istraživanja koristila se metoda anketiranja te je u tu svrhu primijenjen anketni upitnik (*Prilog 1.*) u *online* formi. Razlog odabira ovog postupka i instrumenta leži u njegovim karakteristikama, a one su sljedeće: ekonomičnost koja se odražava u tome da u

kratkom vremenskom periodu možemo prikupiti velik broj podataka te se primjenom *online* ankete smanjuju i troškovi samog istraživanja, podaci su objektivni, moguće ih je raspodijeliti u određene uzorke i uspoređivati iste; također, ispitanicima ovakav pristup omogućava privatnost i anonimnost (Milas, 2009).

U uvodnom je dijelu anketnog upitnika ispitanicima napomenuto kako će se odgovori koristiti isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada te da nikome (ni istraživačici) neće biti poznat njihov identitet, čime se osigurava privatnost i anonimnost ispitanika. Istaknuta je i dobrovoljnost sudjelovanja te procijenjeno vrijeme trajanja popunjavanja upitnika (5 – 7 minuta). Ispitanici su na kraju zamoljeni za iskrenost pri ispunjavanju upitnika kako bi dobiveni podaci bili što vjerodostojniji.

Anketni upitnici, koje su ispunjavali nastavnici srednjih škola, sastoje se od tri dijela. Prvim dijelom dobivaju se sociodemografski podaci, drugi se dio odnosi na prepoznavanje i posjećenost muzeja kao oblika izvanučioničke nastave, dok se u trećem dijelu ispituju specifičnosti suradnje muzeja i srednjih škola s naglaskom na mišljenja ispitanika o istoj.

Svrha prvog dijela anketnog upitnika je prikupljanje sociodemografskih i općih podataka pa su se u upitniku ispitivala sljedeća područja: *spol ispitanika, županija kojoj pripadaju, radni staž, vrsta srednje škole te nastavni predmet koji ispitanik poučava.*

Drugi dio anketnog upitnika odnosi se na procjenu posjećivanja i korisnosti posjeta muzeju. Ujedno želi utvrditi i oblike, tj. modele suradnje između muzeja i srednjih škola i njihovu pojavnost. Shodno navedenom, postavljeno je 20 pitanja pri čemu se procjenjivala zastupljenost različitih navika i oblika suradnje između muzejskih djelatnika i nastavnika (npr. *Kada odlazite u posjet muzeju, koliko često Vi, kao nastavnik, sudjelujete u provođenju aktivnosti u muzeju?*). Za potrebe odgovora formirana je ljestvica stajališta prema Likertovoj 4-stupanjskoj ljestvici (*1-nikada, 2-rijetko, 3-često, 4-uvijek*). Uz spomenuti oblik pitanja, u ovome dijelu nalazi se i pitanje otvorenog tipa: *„Slažete li se s time da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju? Zbog čega smatrate da je koristan/da nije koristan? Obrazložite svoje mišljenje.“*

Posljednji dio anketnog upitnika ispituje stavove i mišljenja nastavnika srednjih škola o specifičnim aspektima suradnje s muzejima. Sastoji se od pet čestica pri čemu su pretežno zastupljena pitanja otvorenog tipa (npr. *Koje bi, prema Vašem mišljenju, bile sugestije kako unaprijediti suradnju muzeja i srednjih škola?*). Svrha je ove skupine pitanja utvrditi moguće

nedostatke i prepreke suradnje te razviti smjernice za kvalitetniju izgradnju suradničkih odnosa između muzeja i srednjih škola.

7.6. Obrada podataka

Anketni je upitnik proveden u elektroničkom obliku putem Google Dokumenta te su rezultati obrađivani metodom deskriptivne statistike. U nastavku slijedi analiza i interpretacija dobivenih podataka u korelaciji s unaprijed postavljenim istraživačkim pitanjima i hipotezama. Odgovori ispitanika sistematizirani su prema postavljenim istraživačkim pitanjima u sljedeća poglavlja: *Prepoznavanje i korištenje posjeta muzeju kao oblika izvanučioničke nastave, Zastupljenost različitih modela suradnje muzeja i srednjih škola u istraživanom kontekstu s potpoglavljima, Obilježja suradnje muzeja i srednjih škola te Sugestije za poboljšanje suradničkih odnosa.*

8. Analiza rezultata i rasprava

8.1. Prepoznavanje i korištenje posjeta muzeju kao oblika izvanučioničke nastave

Kako bismo istražili koliko često nastavnici koriste posjet muzeju kao oblik izvanučioničke nastave, postavljeno je pitanje spomenute tematike čiji odgovori odgovaraju Likertovoj četverostupanjskoj skali (*1-nikada, 2-rijetko, 3-često, 4-izuzetno često*). U svrhu dobivanja što preciznijih rezultata uz pojedini stupanj je u zagradama dodana vrijednost koja se odnosi na količinu posjeta:

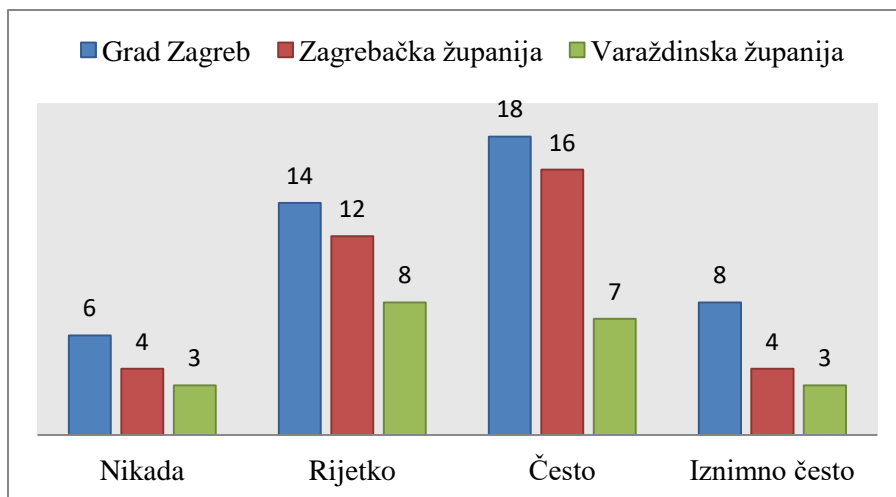
NIKADA

RIJETKO – *jedanput godišnje*

ČESTO – *2 – 4 puta godišnje*

IZUZETNO ČESTO – *više od 4 puta godišnje.*

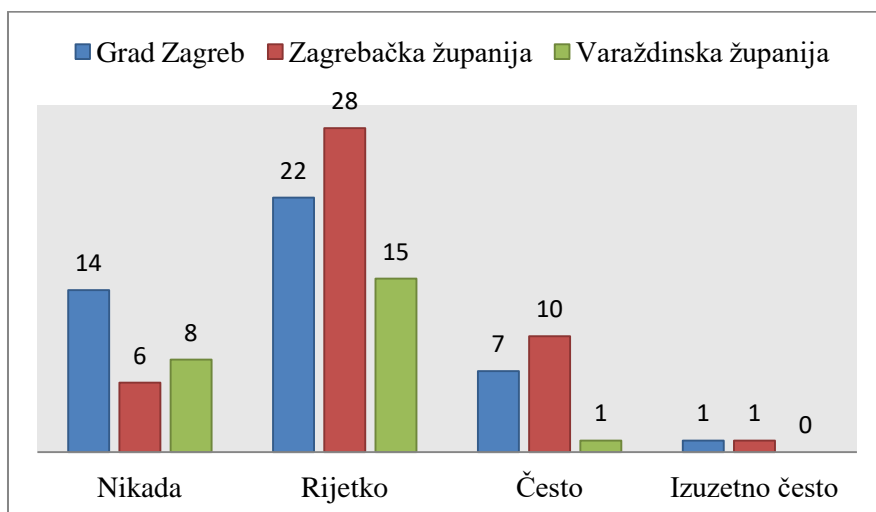
Dobiveni rezultati prikazani su s obzirom na vrstu srednje škole te županiju kojoj nastavnici pripadaju (vidi *Graf 1 ., Graf 2., Graf 3.*).

Graf 1. Grafički prikaz učestalosti posjećivanja muzeja nastavnika **gimnazija**

Iz grafa je vidljivo da gimnazije na području Grada Zagreba, Zagrebačke i Varaždinske županije često koriste posjet muzeju kao oblik izvanučioničke nastave, što se u količini godišnjih posjeta odnosi na 2 – 4 posjeta muzeju, dok je izuzetno česta zastupljenost posjeta muzeju te neposjećivanje muzeja u najmanjoj mjeri označena.

S obzirom na nastavni predmet koji nastavnici gimnazija vode, nikada i rijetko su najčešće označavali nastavnici matematike, stranih jezika, filozofije, hrvatskog jezika, informatike, glazbene kulture, vjeronauka i etike, dok je veća posjećenost zabilježena kod nastavnika likovne kulture, povijesti, geografije, biologije i kemije.

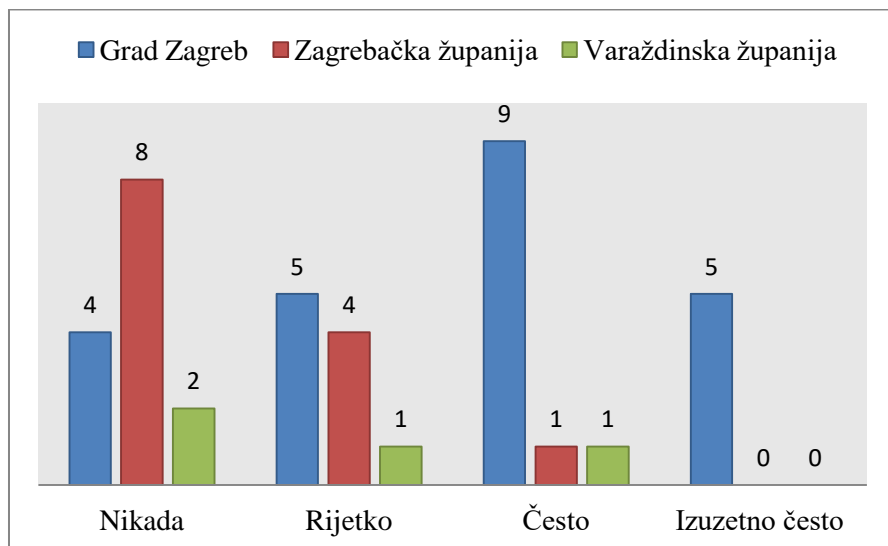

Graf 2. Grafički prikaz učestalosti posjećivanja muzeja nastavnika **strukovnih škola**

Nastavnici strukovnih škola na području istraživanih županija najčešće su označavali da rijetko posjećuju muzej s učenicima (jedanput godišnje) te je u usporedbi s prethodno

analiziranim gimnazijama stopa neposjećivanja muzeja veća, dok je česta te izuzetno česta posjećenost muzeja najmanje zastupljena.

Nisku stopu posjećivanja muzeja vežemo uz nastavnike koji vode strukovne predmete, strane jezike i praktičnu nastavu, dok su često i izuzetno često posjećivanje muzeja označavali nastavnici općeobrazovnih predmeta (povijest, politika i gospodarstvo, hrvatski jezik).

Graf 3. Grafički prikaz učestalosti posjećivanja muzeja nastavnika **umjetničkih škola**

Neposjećivanje muzeja s učenicima najzastupljeniji je odgovor koji su dali nastavnici umjetničkih škola u sve tri županije s određenim oscilacijama na području Grada Zagreba, gdje se stopa česte i izuzetno česte posjećenosti veže uz odgovore nastavnika iz škola koje provode programe likovne umjetnosti.

Kategoriju nikada i rijetko isticali su nastavnici glazbenih škola koji vode nastavne predmete vezane uz određen glazbeni instrument te nastavnici plesnih škola, dok su veću stopu posjećivanja muzeja s učenicima naglasili sljedeći nastavnici: nastavnici crtanja i slikanja, modeliranja, grafičkih tehnika, slikarskih tehnika, tehnologije tekstila te povijesti umjetnosti.

Shodno prikazanim podacima, moguće je potvrditi hipotezu 1 ovog rada: „Nastavnici u gimnazijama u većoj mjeri koriste posjet muzeju kao oblik izvanučioničke nastave u odnosu na nastavnike strukovnih i umjetničkih škola.“

Na pitanje *Koju vrstu muzeja najčešće posjećujete s učenicima?* najčešće odgovore vežemo uz specijalizirane muzeje koji se izravno vežu uz određeni nastavni predmet koji

nastavnici gimnazija, strukovnih te umjetničkih škola podučavaju. Tako su primjerice nastavnici likovne kulture navodili da posjećuju umjetničke muzeje i galerije, nastavnici povijesti isticali su Povijesni muzej, Muzej grada Zagreba, Arheološki muzej te Gliptoteku HAZU, dok se uz kemiju i biologiju vežu Prirodoslovni i Tehnički muzej. Nastavnici strukovnih škola najčešće su označavali Tehnički, Prirodoslovni te Povijesni muzej, dok su nastavnici umjetničkih škola navodili prigodne izložbe i umjetničke muzeje.

Zanimalo nas je i kako nastavnici dolaze do informacija o aktivnostima i događajima u muzeju pa je postavljeno istovjetno pitanje. Nisu uočene oscilacije u odgovorima između nastavnika gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola, gdje se kao najčešći odgovori ističu *pregledavanje internetskih stranica muzeja* (53,7 %) te *kontaktiranje muzejskih djelatnika* (30,3 %), u manjoj je mjeri zastupljen *osobni odlazak u muzej* (10 %), *proučavanje literature* (4 %) te kategorija *ostalo* (2 %), gdje su ispitanici navodili da informacije o aktivnostima u muzeju primaju i na temelju preporuka kolega i prijatelja, putem informativnih e-mailova, posredstvom različitih medija (TV, radio, plakati, novine) te primanjem promotivnih materijala koje muzeji šalju školama (npr. letci).

Pitanjem *Slazete li se s time da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju?* željelo se utvrditi mišljenje nastavnika o samoj ustanovi muzeja te propitati njegovu upotrebljivost u sustavu srednjoškolskog obrazovanja. Nastavnici su odgovarali na navedeno pitanje označavajući tvrdnju s kojom se slažu prema Likertovoj skali (*1-uopće se ne slažem, 2-ne slažem se, 3-niti se slažem, niti se ne slažem, 4-slažem se, 5-u potpunosti se slažem*). U rezultatima nisu zamijećene razlike s obzirom na županiju i vrstu srednje škole te je većina nastavnika potvrdila da se slaže (45,7 %) ili u potpunosti slaže (48 %) s time da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju.

Kako bi dobili konkretnije informacije i mišljenja nastavnika u nastavku ih se zamolilo da prethodno navedeni stav obrazlože. Sljedeća tablica (*Tablica 3.*) prikazuje nekoliko relevantnih odgovora.

Tablica 3. Prikaz odgovora na pitanje *Zbog čega smatrate da je muzej kao ustanova koristan / da nije koristan? Obrazložite svoje mišljenje.*

Vrsta srednje škole	Mišljenje nastavnika
Gimnazija	<i>„Učenici u muzeju mogu dobiti više relevantnih informacija – i novih i točnih; mogu na tematskim izložbama produbiti i proširiti sadržaje koje su usvojili u školi, mogu uspostaviti veze između različitih sadržaja (i unutar predmeta i između različitih predmeta), mogu vidjeti koju svrhu ima neki sadržaj koji uče u školi, koliko je aktualan, gdje se koriste ta znanja i slično.“</i>
Gimnazija	<i>„Nudi znanja i informacije vezane za određenu domenu, širi vidike i daje odgovore znatizeljnim učenicima.“</i>
Gimnazija	<i>„Korisni su jer mogu uživo vidjeti stvari koje se spominju u nastavnom sadržaju, ali smatram da nije prijeko potreban kako bi učenici svladali određene vještine. Naravno, izjava nije primjenjiva na sve predmete. Za određene predmete posjeti muzejima su od iznimne važnosti, a za određene predmete su muzeji više zabavni sadržaj.“</i>
Gimnazija	<i>„Upotpunjuju nastavne sadržaje, učenici zornije doživljavaju i pamte likove i djela, shvaćaju vrijednost baštine, odgovornost čuvanja iste i ponos na nju.“</i>
Gimnazija	<i>„Povezuje nastavu (teorija) s konkretizacijom (praksa), razvija kulturu odlaska u muzeje i ponašanje na javnim mjestima (bonton).“</i>
Strukovna škola	<i>„Sadržava odgojnu komponentu obrazovanja, potiče učenike na usvajanje navika odlaska u muzej.“</i>
Strukovna škola	<i>„Ako želimo da učenici imaju više koristi od posjeta muzeju, sadržaji muzeja bi se morali više približiti ishodima učenja i općim interesima učenika.“</i>
Strukovna škola	<i>„Naši učenici strukovnih škola imaju premalo općeobrazovnih predmeta koji njeguju umjetnost i kulturu i muzeji su nam od iznimne važnosti da premostimo taj nedostatak.“</i>
Strukovna škola	<i>„Bez vizualizacije, tj. upotrebe osjetila nije moguće išta pojmiti.“</i>
Strukovna škola	<i>„Smatram kako bi kultura trebala biti neizostavan dio odgoja mladih. Neki od njih ni ne znaju što je muzej.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Sadržaji i aktivnosti muzeja, a još više interakcija i projektne aktivnosti koje radimo s njima u suradnji, stavljaju učenike u poziciju da osjetljivije i direktnije promišljaju o aktualnim</i>

	<i>temama. “</i>
Umjetnička škola	<i>„Učenici mogu uživo vidjeti umjetnička djela i direktno sudjelovati u socijalizaciji koja je važan dio ponašanja u društvu, a kasnije i životu. Ono što ne vide i ne osjete, ne smatraju važnim.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Muzeji nude sadržaj koji je nužan radi usporedbe, utvrđivanja znanja i buđenje inspiracije.“</i>
Umjetnička škola	<i>„U muzeju se na jednom mjestu, u relativno kratkom vremenu može saznati mnogo informacija, dobra su praktična nadopuna često suhoparnom činjeničnom znanju koje se uči u školama, a ako je pri razgledu prisutan i vodič koji na zanimljiv način opisuje postav, često se takvo znanje kod učenika duže zadrži nego nešto što se samo pročita iz knjige. Osobno vodim učenike u muzeje i samo radi razonode, kao nagradu za neki uspjeh ili slično, jer smatram da je to zdravo provedeno vrijeme.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Mislim da su općenito korisni i da se može puno naučiti u muzejima, ali za našu vrstu obrazovanja nisu od prevelike koristi.“</i>

Kao što je vidljivo iz *Tablice 3.*, nastavnici su se složili kako je muzej mjesto gdje se proširuju školski sadržaji na način da se nude nove informacije koje leže u stvarnim predmetima iz kojih učenici uče. Također, nekolicina njih je navela da posjet muzeju i korištenje sadržaja koje on nudi ne smatra potrebnim oblikom učenja u sklopu srednjoškolskog obrazovanja navodeći kako bi se muzeji trebali više otvoriti i približiti nastavnom planu i programu rada i ishodima učenja svojstvenim različitim oblicima srednjoškolskih programa.

Iz analize rezultata prethodnih dvaju pitanja vidljivo je da su hipotezu 2 („Nastavnici smatraju da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju“) potvrdili nastavnici u gimnazijama, strukovnim i umjetničkim školama.

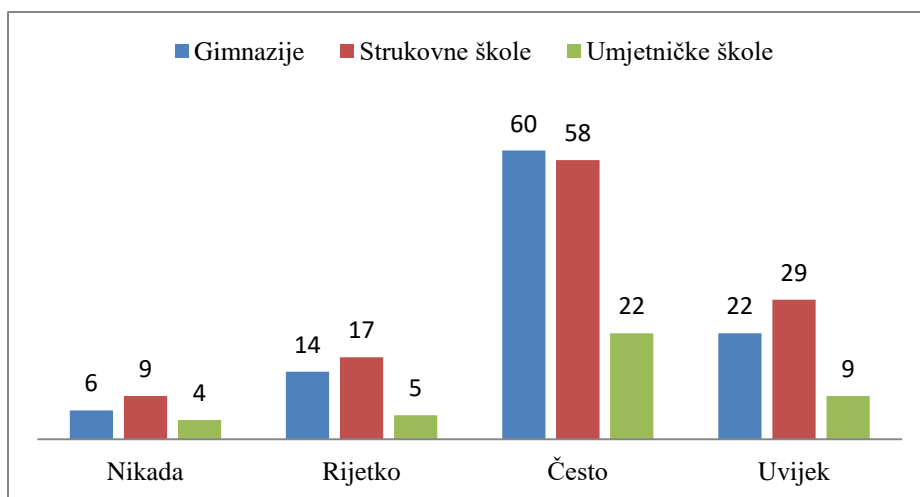
8.2. Zastupljenost različitih modela suradnje muzeja i srednjih škola u istraživanom kontekstu

Za identificiranje oblika suradnje, koji nastavnici najčešće koriste u suradnji s muzejima, postavljen je set pitanja koji odgovara obilježjima pojedinog modela suradnje muzeja i srednjih škola prema modelu koji navodi Liu (2007), a koji je prethodno opisan u teorijskom

dijelu. Radi preglednije analize rezultata u nastavku će se zasebno razložiti svaki model suradnje u obliku grafičkih prikaza. S obzirom na to da pri analizi nisu uočene razlike koje se odnose na područje, tj. županiju u kojoj se nalazi pojedina škola, one se u daljnjoj analizi neće zasebno iznositi.

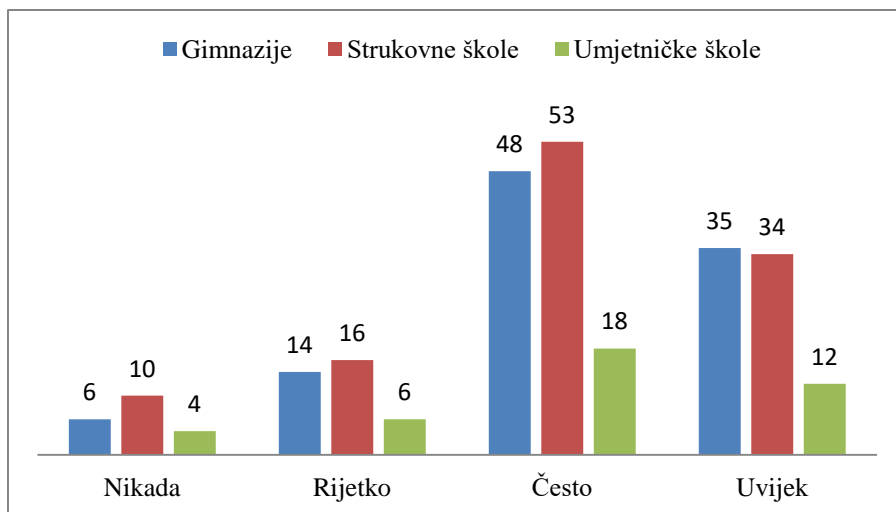
8.2.1 Model davatelj-primatelj

Prvi model suradnje karakterizira dominantna uloga muzeja kao davatelja usluge te škole kao pasivne primateljice planiranih usluga. Stoga smo se za otkrivanje navedenoga modela poslužili sljedećim pitanjima: *U kojoj mjeri su aktivnosti u muzeju u kojima sudjelujete osmislili isključivo muzejski djelatnici?* (Graf 4.), *Koliko često su te aktivnosti vodili isključivo muzejski djelatnici?* (Graf 5.), te *U kojoj mjeri muzejski djelatnici iniciraju posjet muzeju?* (Graf 6.).

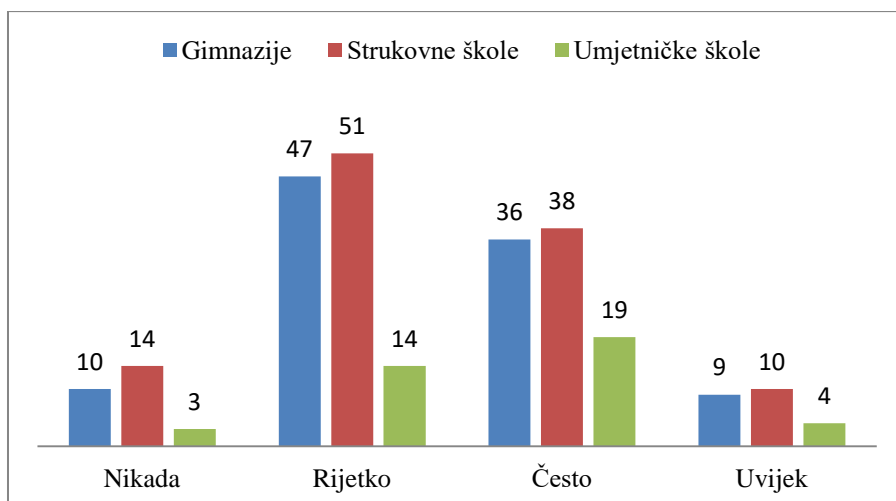

Graf 4. Grafički prikaz odgovora na pitanje *U kojoj mjeri su aktivnosti za učenike u muzeju osmislili isključivo muzejski djelatnici?*

Iz grafičkog prikaza (Graf 4.) se može iščitati kako nastavnici gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola u najvećoj mjeri često ili uvijek koriste usluge u muzeju koje su osmislili isključivo muzejski djelatnici. Isto se da zamijetiti i na sljedećem prikazu (Graf 5.), gdje su aktivnosti u muzeju također, često ili uvijek vodili isključivo muzejski djelatnici.

Graf 5. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Koliko često su te aktivnosti vodili isključivo muzejski djelatnici?*

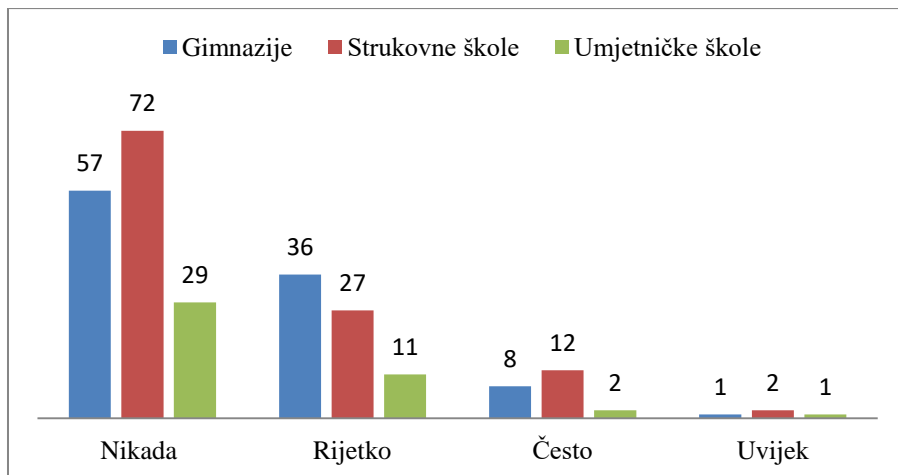
Graf 6. Grafički prikaz odgovora na pitanje *U kojoj mjeri muzejski djelatnici iniciraju posjet muzeju (pozivima na specifične programe/aktivnosti)?*

Na pitanje *U kojoj mjeri muzejski djelatnici iniciraju posjet muzeju?* nastavnici su pretežno označavali odgovor rijetko te u nešto manjoj mjeri često.

8.2.2. Muzejsko-upravljački model

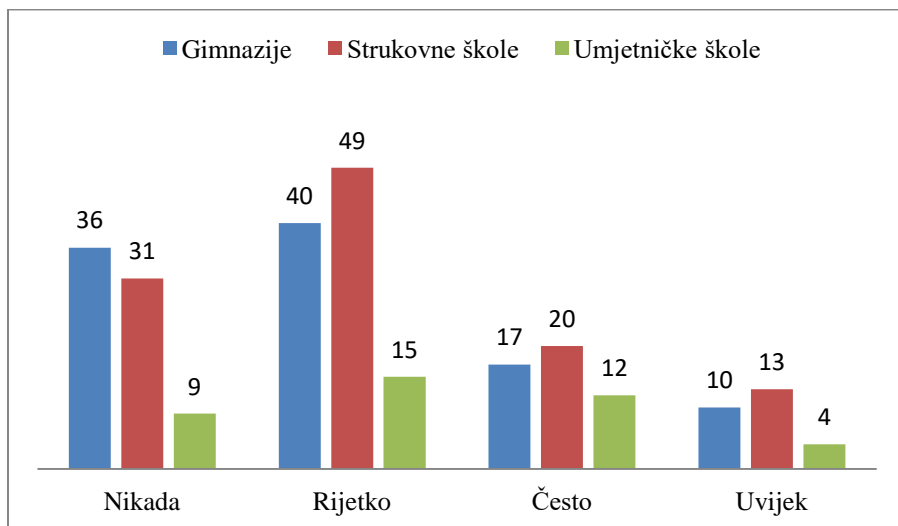
U odnosu na prvi model, ovaj model iziskuje veći angažman obiju institucija, dok inicijativa još uvijek počiva na ustanovi muzeja. Pri identificiranju ovoga modela postavili smo sljedeća pitanja: *Koliko često tražite od muzeja da osmisli program koji odgovara Vašim*

potrebama?, Kada odlazite u posjet muzeju, koliko često Vi sudjelujete u provođenju aktivnosti u muzeju? te U kojoj mjeri Vi inicirate posjet muzeju?.

Graf 7. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Koliko često tražite od muzeja da osmisli program koji odgovara Vašim potrebama?*

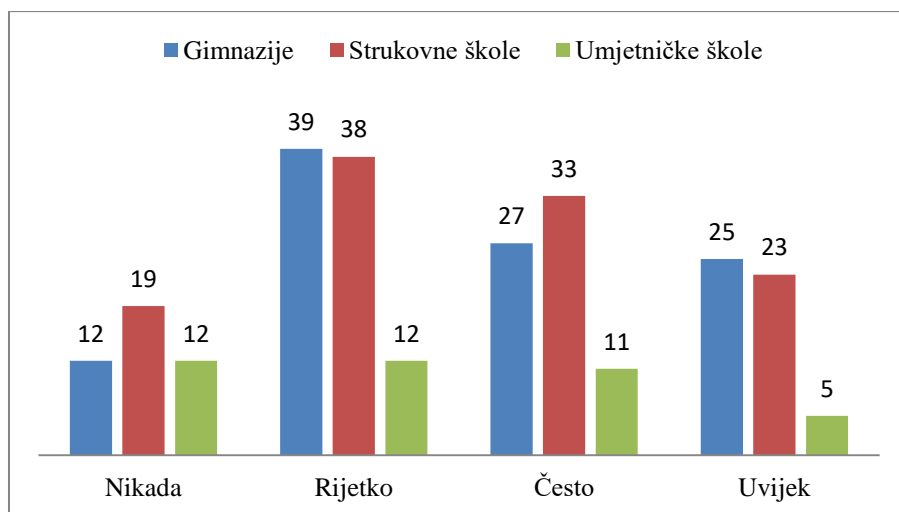
Nastavnici srednjih škola istaknuli su da u najvećoj mjeri nikada ili rijetko traže od muzeja da osmisli program koji će odgovarati njihovim potrebama, željama ili pak specifičnim ciljevima i ishodima.

Graf 8. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Kada odlazite u posjet muzeju, koliko često Vi, kao nastavnik, sudjelujete u provođenju aktivnosti u muzeju?*

Zanimalo nas je i koliko često nastavnici sudjeluju u provođenju aktivnosti pri posjetu muzeju. Iz odgovora se može zaključiti da je rijetko sudjelovanje u provođenju aktivnosti

najzastupljenije, dok su s obzirom na prethodno pitanje vezano uz ovaj model suradnje, više označavali odgovore često i uvijek.

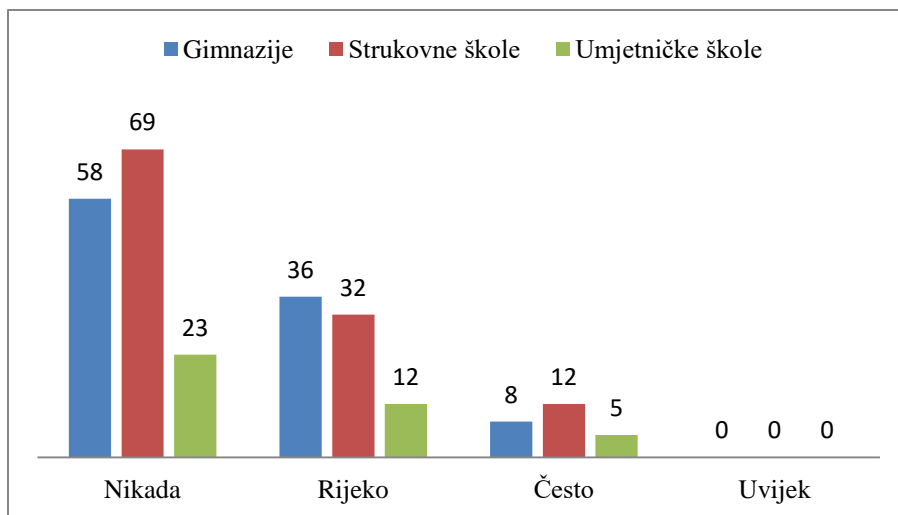

Graf 9. Grafički prikaz odgovora na pitanje *U kojoj mjeri Vi inicirate posjet muzeju?*

Nastavnici su na pitanje *U kojoj mjeri Vi inicirate posjet muzeju?* u najvećoj mjeri težili odgovorima rijetko, često te u nešto manjoj mjeri uvijek. Najmanje su označavali odgovor nikada, dok je razlika vidljiva na uzorku nastavnika umjetničkih škola, gdje su u većoj mjeri, s obzirom na cjelokupnu populaciju ispitanika, označavani odgovori nikada i rijetko.

8.2.3. Školsko-upravljački model

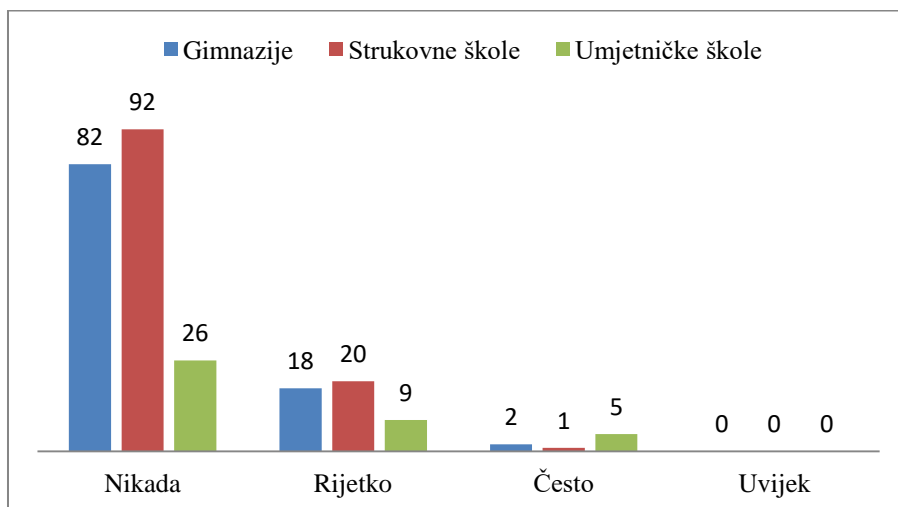
Treći model suradnje muzeja i škole nas već po imenu navodi i ističe dominantnu ulogu škole kao pokretača i rukovoditelja suradničkih odnosa s institucijom muzeja. Zbog toga su se za otkrivanje ovog modela tražili odgovori na sljedeće: *U kojoj mjeri Vi predlažete muzeju aktivnosti s obzirom na predmet koji poučavate? te Jeste li imali priliku ugostiti muzejske djelatnike u svojoj školi?*

Graf 10. Grafički prikaz odgovora na pitanje *U kojoj mjeri Vi predlažete muzeju aktivnosti s obzirom na predmet koji poučavate?*

Predlaganje aktivnosti s nastavničke strane koje će se u muzeju izvoditi za učenike, prema rezultatima nije uobičajena navika nastavnika svih triju vrsta srednjih škola, što je vidljivo i iz grafičkog prikaza (Graf 10.), gdje je najčešći odgovor nastavnika na isto pitanje bio nikada ili rijetko. Tek je nekoliko nastavnika istaknulo da često predlažu aktivnosti koje će se izvoditi u muzeju, gdje prednjače nastavnici strukovnih škola.

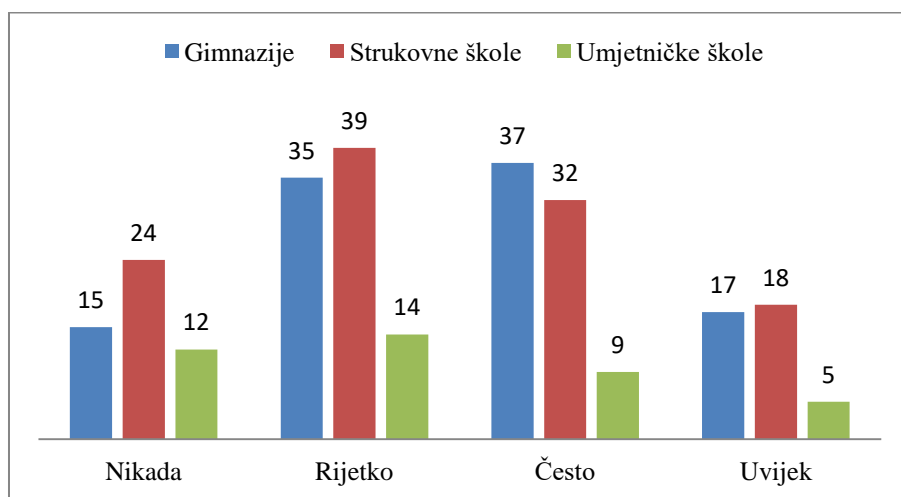
Slični rezultati vidljivi su i u sljedećem grafičkom prikazu (Graf 11.), pri čemu su nastavnici gotovo isključivo istaknuli da nikada nisu imali priliku ugostiti muzejske djelatnike u prostorima škole. Vrijednost često (5) označili su nastavnici umjetničkih škola te ju vežemo isključivo uz škole koje su specijalizirane u području likovnih umjetnosti.

Graf 11. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Jeste li imali priliku ugostiti muzejske djelatnike u svojoj školi?*

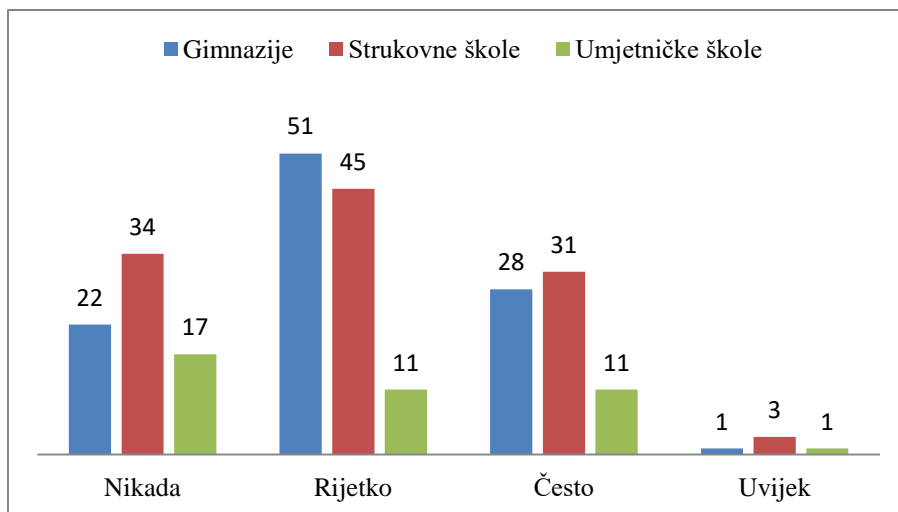
8.2.4. Model muzeja kao škole

U modelu muzeja kao škole najvažnijom karakteristikom ističe se usklađenost programa u muzeju s ciljevima i zadaćama odgoja i obrazovanja, tj. sa školskim kurikulumom. S obzirom na navedeno ispitanike smo pitali: *U kojoj mjeri je aktivnost zbog koje posjećujete muzej povezana s ispunjavanjem ishoda učenja?*, *U kojoj mjeri je muzej mjesto na kojem postižete ishode učenja za svoj predmet?* te *Koliko često zajednički s muzejskim djelatnicima pripremate određenu aktivnost?*.

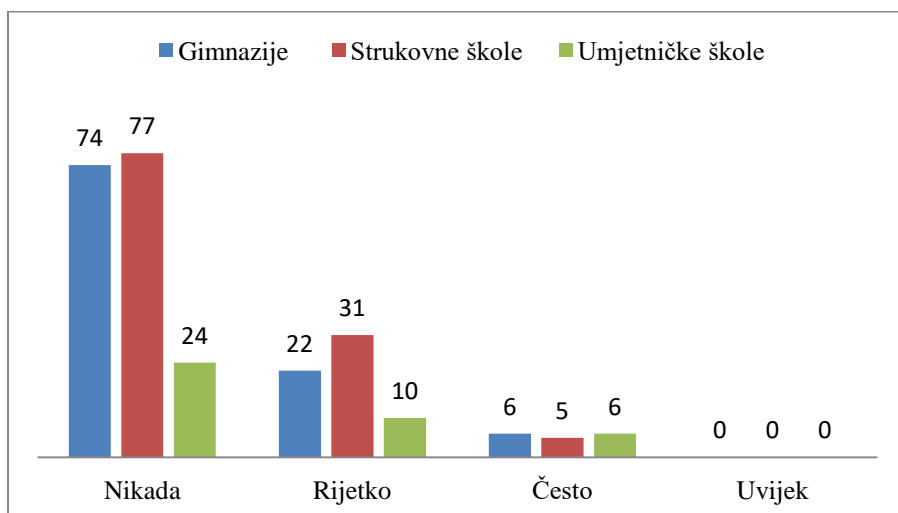

Graf 12. Grafički prikaz odgovora na pitanje *U kojoj mjeri je aktivnost zbog koje posjećujete muzej povezana s ispunjavanjem ishoda učenja?*

Prema mišljenju nastavnika nema velikih razlika u označavanju odgovora rijetko ili često na pitanje o tome u kolikoj su mjeri aktivnosti zbog kojih nastavnici s učenicima posjećuju muzej povezane s ispunjavanjem ishoda učenja. Slični rezultati vidljivi su i u sljedećem pitanju (Graf 13.), gdje su nastavnici također najčešće označavali da je rijetko i u nešto manjoj stopi često muzej mjesto na kojem postižu ishode učenja vezane uz predmet koji podučavaju. Za razliku od prethodnog pitanja, značajnija je razlika u označavanju odgovora nikada, koji je češće označen, te uvijek, koji je tek nekolicina nastavnika označila.

Graf 13. Grafički prikaz odgovora na pitanje *U kojoj mjeri su aktivnosti u muzeju način na koji postižete ishode učenja za svoj predmet?*

Graf14. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Koliko često zajednički s muzejskim djelatnicima pripremate određenu aktivnost?*

Na pitanje koliko često zajednički s muzejskim djelatnicima pripremaju određenu aktivnost, većina je nastavnika označila nikada te u nešto manjoj mjeri rijetko. Nitko od nastavnika nije navedeno pitanje označio s uvijek.

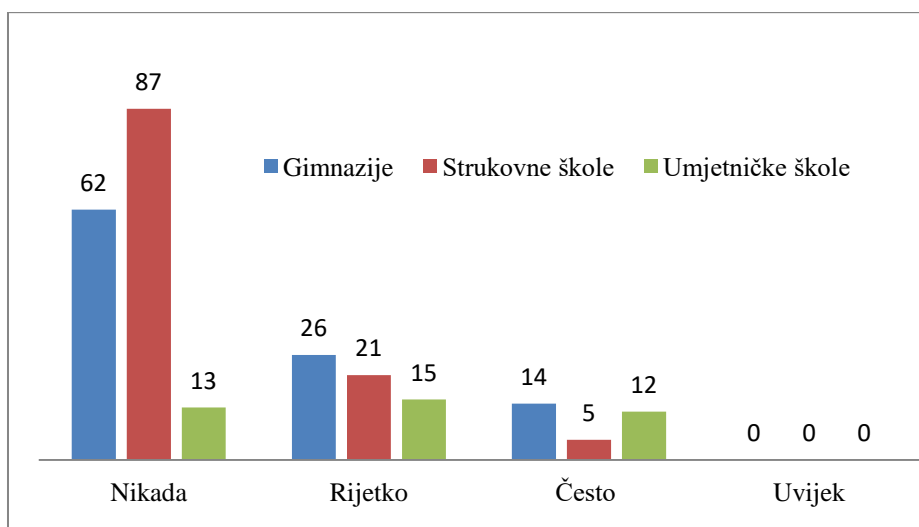
8.2.5. Model škole u muzeju

Model škole u muzeju leži na pretpostavci da je škola fizički smještena u prostor muzeja te izravno vezuje uz sebe visok stupanj međuovisnosti djelovanja tih dviju institucija. Navedeni model karakterističan je i vežemo ga uz američke prostore, dok u Republici Hrvatskoj ovakav način suradnje nije razvijen te zbog toga nije uključen u ovo istraživanje.

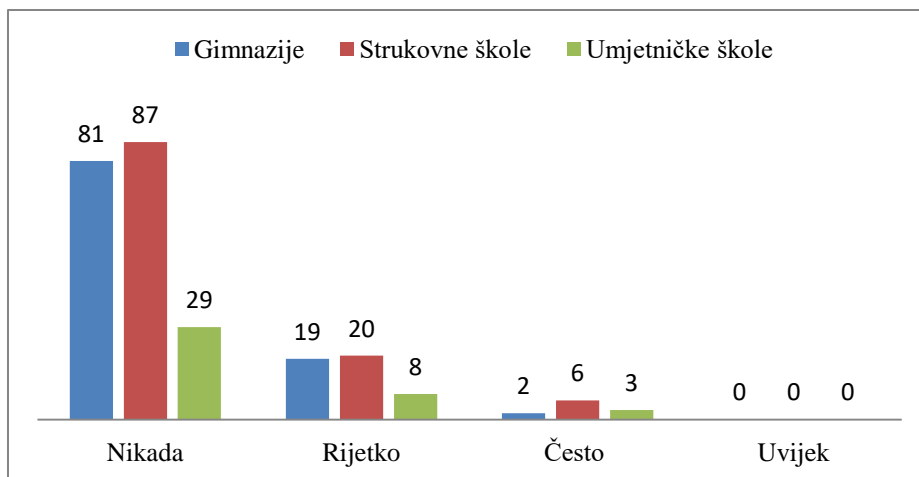
8.2.6. Model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe

Posljednji set pitanja odgovara modelu u koji se uključuje posrednik, tj. moderator, kao osoba koja upravlja suradničkim odnosima između muzeja i škole. Stoga su ispitanicima postavljena iduća pitanja: *Jeste li sa svojim učenicima sudjelovali u nekom projektu koji se održavao u muzeju?*, *Jeste li sudjelovali u aktivnostima koje su vodili studenti?* te *Jeste li sudjelovati u aktivnostima koje su provodile osobe iz neke druge institucije/udruga?*

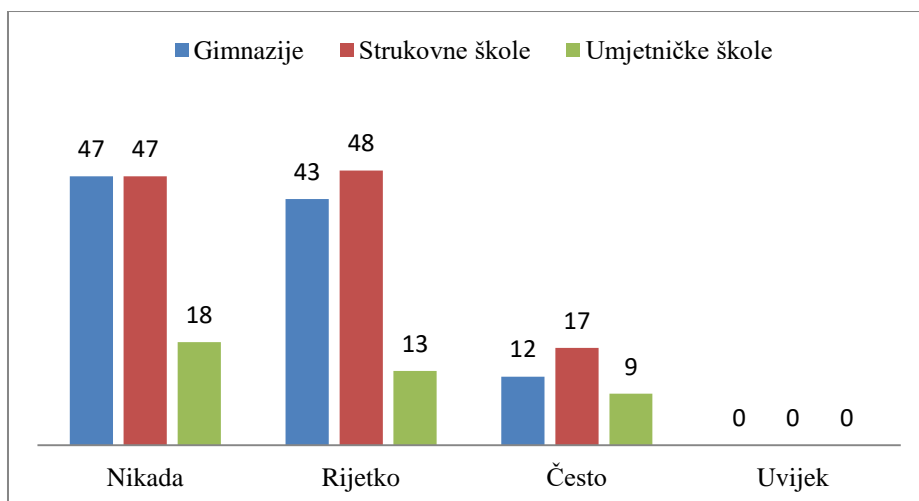
Nastavnici su na pitanja o projektima i aktivnostima u muzejima koje su vodili studenti ili neka organizacija najčešće odgovarali negativno, tj. da nikada nisu sudjelovali u ovakvom načinu suradnje te na sva tri pitanja niti jedan nastavnik nije označio vrijednost uvijek (vidi *Graf 15.*, *Graf 16.*, *Graf 17.*). Prema rezultatima nastavnici su sa svojim učenicima češće sudjelovali u projektima koji su se održavali u muzeju (*Graf 15.*) ili aktivnostima koje su provodile osobe iz neke druge institucije/udruga (*Graf 17.*), dok je u najmanjoj mjeri izraženo sudjelovanje u aktivnostima koje su vodili studenti (*Graf 16.*).

Graf 15. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Jeste li sa svojim učenicima sudjelovali u nekom projektu koji se održavao u muzeju?*

Graf 16. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Jeste li s učenicima sudjelovali u aktivnostima koje su provodili studenti?*

Graf 17. Grafički prikaz odgovora na pitanje *Jeste li s učenicima sudjelovali u aktivnostima koje su provodile osobe iz neke druge institucije/udruge?*

Prema rezultatima analize i postavljenim grafičkim prikazima, hipotezu koju smo naveli pod brojem 3, a koja glasi „Davatelj-primatelj model (model 1) najzastupljeniji je model suradnje između muzeja i svih vrsta srednje škole“, moguće je potvrditi.

8.3. Obilježja suradnje muzeja i srednjih škola

Nakon što smo dobili informacije o zastupljenosti pojedinog modela suradnje muzeja i srednjih škola, zanimale su nas specifičnosti njihove suradnje te u kojim se oblicima suradnja manifestira. Iz istog razloga nastavnicima je postavljeno pitanje otvorenoga tipa: *Na koje sve načine surađujete s muzejima?*

Iščitavanjem rezultata pokazalo se da je najčešći oblik suradnje posjet stalnom postavu ili izložbi (64 %), zatim se 20 % ispitanika izjasnilo da ne surađuje s muzejima, dok je njih 12 % istaknulo da suradnju ostvaruju kroz provođenje radionica, predavanja, projekata te nastave u muzeju, a preostalih 4 % ispitanika navelo je nekoliko drugih načina suradnje.

Razgledavanje stalnog postava ili prigodne izložbe oblik je suradnje koji su u podjednakoj mjeri zastupali nastavnici gimnazija (21,3 %), strukovnih (23 %) i umjetničkih škola (19,7 %). Veću stopu nesuradničkih odnosa izrazili su nastavnici strukovnih (11,8 %) i umjetničkih škola (8,2 %), dok su način suradnje u obliku izvođenja radionica, predavanja, nastave u muzeju i projekata u većoj mjeri isticali nastavnici gimnazija (9,6 %).

Za primjer suradnje na projektu nastavnici su u velikoj mjeri navodili manifestacije kao što je *Noć muzeja* ili *Festival znanosti* te je nekolicina njih (4 %) istaknula suradnju u obliku volontiranja u muzeju ili posudbe predmeta. Karakteristično za umjetničke škole koje izvode glazbenu i plesnu umjetnost nekoliko je nastavnika navelo oblike suradnje koji uključuju organizaciju i izvođenje glazbenih i plesnih nastupa u prostorima muzeja.

U nastavku smo propitali zadovoljstvo nastavnika suradnjom s muzejima na temelju Likertove 4-stupanjske ljestvice (*1-uopće nisam zadovoljan, 2-uglavnom nisam zadovoljan, 3-uglavnom sam zadovoljan, 4-potpuno sam zadovoljan*). Rezultati pokazuju kako su nastavnici u gimnazijama, neovisno o županiji kojoj pripadaju, uglavnom zadovoljni suradnjom s muzejima (72 %) te samo 8 % njih nije uopće zadovoljno. 50 % nastavnika strukovnih škola je uglavnom zadovoljno suradnjom, dok je nezadovoljstvo izrazilo 32 % ispitanika. Slični rezultati su vidljivi i kod nastavnika umjetničkih škola, gdje je 52 % nastavnika izrazilo zadovoljstvo suradnjom te su njihovi rezultati u ovisnosti s područjem koje kroz odgoj i obrazovanje obuhvaćaju (likovna umjetnost), dok je 39 % ispitanika nezadovoljno suradnjom, gdje pretežno govorimo o nastavnicima glazbenih i plesnih umjetničkih škola.

Dalje nas je zanimalo koje prepreke nastavnici prepoznaju u ostvarivanju suradnje muzeja i srednjih škola. Sukladno tome, postavljeno im je istovjetno otvoreno pitanje. Odgovori su tematski analizirani, a dobivene kategorije prikazane u sljedećoj tablici (Tablica 4.).

Tablica 4. Prepreke pri suradnji muzeja i srednjih škola

PREPREKE	GIMNAZIJE	STRUKOVNE ŠKOLE	UMJETNIČKE ŠKOLE
INDIVIDUALNI ANGAŽMAN	14 (12 %)	11 (8 %)	2 (3 %)
VRIJEME	35 (30 %)	26 (18 %)	14 (21 %)
CIJENA PROGRAMA	4 (3 %)	5 (3 %)	3 (4 %)
NEDOSTATAK PRIMJERENOG PROGRAMA	11 (10 %)	23 (16 %)	19 (28 %)
NEVIDLJIVOST MUZEJA	9 (8 %)	21 (14 %)	5 (7 %)
NEDOSTATAK INTERESA	21 (18 %)	42 (29 %)	11 (16 %)
UDALJENOST	5 (4 %)	8 (5 %)	4 (6 %)
OPTEREĆENOST UČENIKA	6 (5 %)	4 (3 %)	4 (6 %)
COVID 19/POTRES	11 (10 %)	6 (4 %)	6 (9 %)

U tablici je prikazano devet općenitih kategorija u koje su svrstani odgovori nastavnika srednjih škola. *Individualni angažman* prva je kategorija koja se prvenstveno odnosi na nastavnike, njihov doprinos i volju za organiziranjem posjeta muzeju te uključuje i birokratske poslove (potrebna dokumentacija i suglasnosti). Kategorija *vremena* uključuje potrebno vrijeme za planiranje izvanučioničke nastave u muzeju, opterećenost nastavnog plana i programa rada koji ne dopušta odlazak u muzej, ali i radno vrijeme muzeja koje je ponekad ograničavajući faktor. *Cijena programa* povlači za sobom pitanja financiranja ulaznica za muzej i programa u muzeju te troškove prijevoza do određenog muzeja. *Nedostatak primjerenog programa* ovisno o potrebama i specifičnostima pojedinih nastavnih predmeta također je prepoznat kao potencijalna prepreka pri suradnji. *Nevidljivost muzeja* izravno se odnosi na nedovoljno oglašavanje, informiranje o programima i aktivnostima koje muzeji nude, što je djelomično povezano i s idućom kategorijom – *nedostatak interesa*; koji

se odnosi na sva tri čimbenika uključena u suradnju: nastavnik-učenik-muzejski djelatnik. Zatim *udaljenost* kao komponenta koju ističu manje sredine koje nemaju izravan doticaj s raznolikošću muzejskih ustanova. *Opterećenost učenika* kategorija je koja se izravno veže uz školski kurikulum te nastavni plan i program, ali i izvannastavne aktivnosti u koje su učenici uključeni. I na kraju se navodi kategorija koja je relativno nedavno uvjetovala promjene u području muzejske djelatnosti, a veže se uz pandemiju *COVID-19* te *potres* koji je pogodio Grad Zagreb i uzrokovao oštećenja i fizičku neuporabljivost brojnih muzeja u centru grada.

Iz tablice (*Tablica 4.*) je vidljivo da nastavnici gimnazija najveću prepreku u suradnji vide u kategoriji vremena (30 %) te nedostatku interesa (18 %), dok je cijena programa (3 %) i udaljenost (4 %) najmanje izražena te su ju isticali gotovo isključivo ispitanici na području Varaždinske županije. Nastavnici strukovnih škola smatraju da je najveća prepreka u suradnji nedostatak interesa (29 %), vrijeme (18 %), nedostatak primjerenog programa (16 %) i nevidljivost muzeja (14 %), dok su ostale kategorije pretežno slabo zastupljene. Nedostatak primjerenog programa (28 %) prepreka je koju su u najvećoj mjeri navodili nastavnici umjetničkih škola te za njom slijedi vrijeme (21 %) i nedostatak interesa (16 %).

Prema dobivenim rezultatima nastavnici strukovnih i umjetničkih škola, između ostalog, u velikoj mjeri navode kako muzejima nedostaje primjereni program koji bi odgovarao njihovim specifičnim odgojno-obrazovnim potrebama pa možemo zaključiti da je hipoteza 4.: „Muzeji ne nude dovoljno primjerenih aktivnosti i programa koji su u skladu s potrebama i interesima specifičnih struka“ potvrđena.

8.4. Sugestije za poboljšanje suradničkih odnosa

Ispitanicima smo u posljednjem dijelu anketnog upitnika postavili pitanje otvorenog tipa: *Koje bi, prema Vašem mišljenju, bile sugestije kako unaprijediti suradnju muzeja i srednjih škola?*, gdje su nas zanimali stavovi i mišljenja nastavnika na koji način poboljšati trenutnu praksu te u kojem smjeru djelovati kako bi se uspostavili kvalitetniji suradnički odnosi između ovih dviju institucija. Neki od relevantnih odgovora izloženi su u sljedećoj tablici (*Tablica 5.*).

Tablica 5. Prikaz odgovora na pitanje *Koje bi, prema Vašem mišljenju, bile sugestije kako unaprijediti suradnju muzeja i srednjih škola?*

Vrsta srednje škole	Mišljenje nastavnika
Gimnazija	<i>„Zajedničko osmišljavanje aktivnosti, projektni dan u muzeju tako da učenici ne moraju odlaziti u muzej u svoje slobodno vrijeme.“</i>
Gimnazija	<i>„U ovom sektoru ima puno prostora za razvoj i unapređenje; aktivnosti (radionice) zajednički trebaju osmisliti nastavnici, edukatori u muzejima i kustosi; u trajanju do 70 minuta, aktualno, s digitalnim sadržajima, ne pasivno vođenje, nego aktivno istraživanje, uspoređivanje, analiziranje...“</i>
Gimnazija	<i>„Da se muzejske aktivnosti uvedu kao obavezne (tipa jednom godišnje).“</i>
Gimnazija	<i>„Zanimljivo vodstvo, program prilagođen potrebama škole, sudjelovanje učenika (pripreme prije dolaska u muzej).“</i>
Gimnazija	<i>„Više promocija muzeja, upućenih poziva, radionice ili materijali za rad nakon posjeta.“</i>
Gimnazija	<i>„Povezati kulturne ustanove s obrazovnim ustanovama na lokalnom i državnom nivou. Upoznati nastavnike određenih predmetnih skupinama sa svim mogućnostima posjeta, s jasno definiranim ishodima posjete muzeju. Mislim da ideje moraju krenuti od samih muzeja, a onda bi obrazovne ustanove trebale na godišnjoj razini prihvatiti određeni broj ponuda.“</i>
Gimnazija	<i>„Educirati nastavnike i na neki ih način animirati da dovedu učenike u muzej.“</i>
Strukovna škola	<i>„Imati program za zainteresirane učenike, oni mogu biti velika pomoć, voditi izložbe, pomagati u arhivu. U muzeju bi se mogla organizirati izložba najboljih učeničkih radova.“</i>
Strukovna škola	<i>„Organizirati tematske posjete djelatnika muzeja.“</i>
Strukovna škola	<i>„Krajem svake školske godine muzeji bi trebali poslati školama svoje planirane aktivnosti i dogovarati s nastavnicima dolaske. To rade kazališta. I, naravno, prilagoditi cijenu ulaznica.“</i>
Strukovna škola	<i>„Muzeji moraju pokazivati veću aktivnost prema školama.“</i>
Strukovna škola	<i>„Moj veći angažman oko organizacije posjeta muzeju, bolja informiranost o trenutnim izložbama i bolja komunikacija s muzejima.“</i>

Strukovna škola	<i>„Oformiti grupu koja bi povezala sve voditelje muzeja s voditeljima projekata u pojedinim srednjim školama.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Inicijativa muzeja za suradnju prema umjetničkim školama.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Osmišljavanje (stalnog) postava vezanog za glazbu i/ili glazbeno obrazovanje.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Iz našeg iskustva, suradnja se može unaprijediti još jedino iz financijskog aspekta, za takve programe osigurati dodatne izvore financiranja, sve ostalo je izvanredno.“</i>
Umjetnička škola	<i>„Više koristiti prednosti digitalizacije i interneta – obavještavati škole nekoliko puta godišnje o aktualnostima u muzeju, omogućiti korištenje prostora muzeja, kad i gdje je to moguće, npr. za koncerte učenika srednjih glazbenih škola (za muzej je to od koristi kao popratno događanje uz neku izložbu).“</i>
Umjetnička škola	<i>„Ponuditi mogućnost da učenici škole jednom godišnje mogu besplatno posjetiti muzej u svome okruženju, uključiti učenike u projekte, obavijestiti učenike putem oglasne ploče u školi o sadržajima koji se nude u muzeju (izložbama i sl.) jer mnogi zbog brojnih obaveza ne prate mrežne stranice muzeja – to bi bio dobar način stvaranja buduće muzejske publike.“</i>

Na samom kraju anketnog upitnika nalazilo se pitanje zatvorenog tipa, gdje se od ispitanika tražilo da se izjasne jesu li zainteresirani za dugoročnu suradnju s muzejima. Od ukupnog broja ispitanika, njih 216 (84 %) je dalo potvrđan odgovor, dok je njih 40 (16 %) izrazilo nezainteresiranost za dugoročnu suradnju. Najveći stupanj nezainteresiranosti su pokazali nastavnici strukovnih škola, njih 18 (45 %), zatim nastavnici u gimnazijama, njih 16 (40 %) te na kraju nastavnici umjetničkih škola, njih 6 (15 %). U usporedbi s nastavnim predmetom koji dotični nastavnici podučavaju, u strukovnim školama su nastavnici stranih jezika te pojedinih strukovnih predmeta označavali nezanimanje za dugoročnu suradnju, u gimnazijama se također ističu nastavnici stranih jezika te matematike, hrvatskog jezika i tjelesne i zdravstvene kulture, dok je kod umjetničkih škola nezainteresiranost zabilježena kod nastavnika koji izvode praktičnu nastavu vezanu uz glazbenu ili plesnu aktivnost.

8.5. Rasprava

Provedeno istraživanje ukazuje na postojanje različitih iskustava i razmišljanja nastavnika u gimnazijama, strukovnim i umjetničkim školama vezanima uz temu suradnje muzeja i srednjih škola. Na temelju odgovora dobivenih ispunjavanjem anketnog upitnika zaključujemo kako nastavnici iz područja gimnazijskog obrazovnog programa češće prepoznaju i koriste posjet muzeju u odnosu na nastavnike u strukovnim ili umjetničkim školama. Navedena informacija može se potkrijepiti i činjenicom da su u praksi muzejske djelatnosti, u vidu aktivnosti i programa, u najvećoj mjeri i usmjerene upravo prema zadovoljavanju ishoda općeobrazovnih programa. Navedeno bi se trebalo prepoznati jednom od kategorija u kojoj su potrebne promjene kako bi muzeji bili otvoreni svim vrstama i programima srednjoškolskog obrazovanja.

Nastavnici su se generalno složili s time da je muzej kao mjesto učenja koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovnom sustavu, ističući pritom sljedeće karakteristike koje vežemo uz posjet muzeju i sudjelovanje u specifičnim aktivnostima: produbljivanje i proširivanje sadržaja koji su usvojeni u školi, uspostavljanje veza između različitih predmeta, širenje vidika, neposredan kontakt s predmetom, buđenje inspiracije, usvajanje navike odlaska u muzej, osjetilno iskustvo... Naznačeno potvrđuju i autorice Kovač i Buchberger (2013) u svom istraživanju, gdje ističu kako aktivnosti u muzeju utječu na stjecanje životnih vještina i kompetencija učenika, razvijaju pozitivna ponašanja i navike, unapređuju komunikaciju, potiču kreativnost...

Dobiveni podaci ukazuju nam i na izraženiju prisutnost jednog spram ostalih pet modela suradnje muzeja i srednjih škola. Govorimo o *modelu davatelj-primatelj* kao prvom i, možemo reći, najosnovnijem modelu suradnje, gdje institucija muzeja poprima dominantnu ulogu u provođenju suradničkih odnosa. Zastupljenost spomenutog modela potvrđena je i činjenicom da su nastavnici u najvećoj mjeri isticali posjet stalnom postavu ili prigodnoj izložbi kao najčešći oblik suradnje s muzejima. U skladu s time, nastavnici gimnazija te strukovnih i umjetničkih škola konstatirali su da su aktivnosti u muzeju za učenike u najvećoj mjeri osmislili i vodili upravo muzejski djelatnici te da rijetko traže od muzeja da osmisli određenu aktivnost sukladno odgojno-obrazovnim potrebama učenika. U nešto većoj mjeri su se složili kako su aktivnosti zbog kojih posjećuju muzej s učenicima povezane s ispunjavanjem ishoda učenja, gdje pretpostavljamo da su prethodno informirani o programima

i aktivnostima koje muzej nudi te je shodno tome odabran najprimjereniji program koji se može uklopiti u nastavni plan i program određenog nastavnog predmeta.

Barijere pri ostvarivanju suradničkih odnosa s muzejima fokus su trećeg istraživačkog pitanja, a dobiveni podaci ukazuju nam na specifične prepreke koje otežavaju uspostavu partnerstva među spomenutim institucijama. U nizu prepoznatih i navedenih barijera, kao najčešća se ističe kategorija vremena, za koju možemo tvrditi da je i ključan faktor na kojemu se stvara temelj za suradnju. Slične rezultate donose i Borac i Dujmović (2015) te Beaumont (2003), koji kao temeljnu prepreku u suradnji s muzejima vide u nedostatku vremena, tj. preopterećenosti nastavnog plana i programa koji ne otvara mogućnost i vrijeme potrebno za realizaciju posjeta muzeju te preopterećenost nastavnika kojima osmišljavanje i planiranje suradnje prelazi u sferu slobodnog vremena. Razlike uočavamo kod nastavnika u strukovnim i umjetničkim školama, koji su naglašavali prepreke u vidu neprimjerenih programa, karakterističnih upravo za njihov vid i posebnost odgojno-obrazovnog programa. Spomenuta konstatacija ponovno ide u prilog prethodno navedene činjenice da muzeji u najvećoj mjeri odgovaraju potrebama i zahtjevima općeobrazovnih programa, gdje Deltin i sur. (2011) u literaturi upravo naglašavaju važnost kulturnog obrazovanja uz programe koji su primjereni specifičnostima srednjoškolskog obrazovanja i srednjoškolske publike. Osim nedostatka primjerenog programa koji muzeji nude, nastavnici strukovnih i umjetničkih škola ističu i nedostatak interesa kao jedan od razloga zašto ne surađuju ili vrlo rijetko surađuju s institucijom muzeja, pri čemu želimo skrenuti pozornost na potrebu za uspostavljanjem i unapređivanjem komunikacije između muzejskih djelatnika i nastavnika, kao jedne od ključnih komponenti u izgradnji kvalitetnih odnosa i predispozicije potrebne da se posvjedoči muzej kao ustanova i potencijal koji nudi.

U okviru posljednjeg istraživačkog pitanja ispitivali su se stavovi i mišljenja nastavnika o načinu na koji je moguće pospješiti postojeću suradnju te kako istu osnažiti. Nastavnici gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola složili su se kako je potrebno izgraditi poticajno ozračje koje će doprinijeti poboljšanju suradničkih odnosa, ogledajući se u uzajamnoj komunikaciji, zajedničkom osmišljavanju aktivnosti, edukaciji nastavnika... Također su naglasili potrebu za većom vidljivošću muzeja, gdje su isticali kako je potrebno u većoj mjeri te na razne načine (uzimajući u obzir društvene mreže i Internet) promovirati muzej i programe koje nudi, razložiti detaljnije informacije o aktivnostima u muzeju te češće upućivati pozive za suradnju. Nekoliko je nastavnika dalo prijedlog kako bi bilo korisno da muzeji na kraju svake školske godine izvijeste škole o programima i aktivnostima koje

planiraju i koje nude za sljedeću školsku godinu, gdje nastavnici unaprijed mogu predvidjeti i uklopiti posjet muzeju u godišnji plan i program rada. Navedeno pokazuju i rezultati istraživanja Bežen (1980) i Škarić (2010), gdje se informiranost škola i drugih odgojno-obrazovnih institucija o programu rada i aktivnostima u muzeju te njihova međusobna komunikacija smatra jednim od bitnih preduvjeta uspješne suradnje te utječe na uspješnost posjete muzeju.

Posebno se izdvajaju sugestije i mišljenja nastavnika umjetničkih škola, s fokusom prvenstveno usmjerenim na plesnu i glazbenu umjetnost, gdje su nastavnici isticali potrebu za većim afinitetom i inicijativom u smislu programa i aktivnosti koje muzej nudi upravo za ovu vrstu umjetničkih škola. Jedan od ispitanika je tako naveo kako bi bilo korisno osmisliti stalni postav u kojem bi se izlagala tematika s područja glazbe i glazbenog obrazovanja. Također, kao potencijalni prijedlog za suradnju nekolicina njih je istaknula uključivanje učenika srednjih glazbenih škola u smislu realiziranja koncerata / plesnih nastupa u prostorima muzeja.

Iz svega navedenoga možemo doći do određenih zaključaka i prijedloga kako ojačati i unaprijediti trenutačnu praksu suradnje muzeja i srednjih škola. Ono što je iz rezultata vidljivo te se nameće kao potreba i poziv jest činjenica da bi se muzeji trebali posvetiti različitoj vrsti programa koji će nadilaziti usku specifičnost i tematiku koja se izlaže u muzeju. Sukladno navedenome, a prema rezultatima koje su dali nastavnici strukovnih i umjetničkih škola, od muzeja se očekuje i javlja želja za programima koji bi zadovoljili posebnosti određene struke i to na način da se u muzej uključi drugačija vrsta učenja koja ne leži isključivo na tekstualnom i vizualnom momentu, već da ono počiva na multisenzornom iskustvu i učenju, iskustvenom učenju, učenju koje uključuje npr. glazbenu ili plesnu interpretaciju, učenje koje nadilazi krutu strukturu i pasivno činjenično znanje, a potiče kritičko razmišljanje, kreativnost i inovativnost. U tom smislu važno je da muzeji stvaraju programe koji će poticati razvoj što je moguće većeg broja različitih inteligencija te koji se mogu integrirati u školski kurikulum i jamčiti efikasnost i korisnost za srednjoškolsko obrazovanje. U muzejima je stoga potrebno omogućiti korištenje raznim vrstama značenjskih izvora te ih proširivati i tako stvoriti priliku za muzeje da budu prepoznati kao alternativan način učenja i razvoja višestrukih inteligencija. Muzeji bi trebali pratiti promjene i spremno odgovarati na potrebe nastavnika, učenika, ali i zajednice kako bi se uopće mogli pozicionirati kao odgojno-obrazovni potencijal. Postaje nam sve jasnije da ovaj proces nije moguć bez uključivanja druge strane na način da vode i usmjeravaju muzejske djelatnike u procesu osmišljavanja, planiranja i provođenja zamišljenih

aktivnosti i programa namijenjenima učenicima. Otvorena komunikacija time postaje ključan faktor za postizanje i stvaranje temelja smislene suradnje između muzeja i srednjih škola.

Osim spomenutoga, valjalo bi potaknuti muzeje, ali i nastavnike na razmišljanje o oblicima suradnje koji nadilaze, u istraživanju, dominantno zastupljen model suradnje, *model davatelj-primatelj*, te se odnose isključivo na posjete stalnim postavima ili izložbama. U tom smislu bi prvenstveno trebalo obrazovati nastavnike o postojanju različitih oblika suradnje (radionice, debate, nastava u muzeju, volontiranje u muzeju, posudba predmeta...), kao i brojnih učinaka koji ti oblici u praksi povlače sa sobom. Nadalje, valjalo bi predložiti muzejima osmišljavanje raznovrsnijeg programa koji će odgovarati potrebama različitih vrsta srednjoškolskog obrazovanja te jasno definirati i prikazati značaj pojedine aktivnosti, kao i ciljeve te ishode koje želimo realizirati određenim oblikom suradnje. Shvaćanje važnosti i vrijednosti učenja u muzeju tako će postati bitna komponenta za opstanak muzeja. Pritom je ključno usredotočiti se na posjetitelje i njihov doživljaj pri posjetu muzeju. Kako bi posjet muzeju bio kvalitetan i koristan, potrebno je publiku, u ovome slučaju srednjoškolce, prije upoznati s muzejskim svijetom, vrijednostima te muzejskim poslom (Škarić, 2002). U realizaciji navedenoga važna je uključenost i muzejskih pedagoga i pedagoga u srednjim školama.

Muzejski pedagozi su značajni jer čine „most“ između muzeja i posjetitelja te su odgovorni za edukaciju i komunikaciju u muzeju (Škarić, 2002). Njihova je dužnost prenositi poruke i značenja određenih aktivnosti te zastupati interese i potrebe s kojima srednjoškolci i nastavnici dolaze u muzejski prostor. Osim toga, zadaća im je i kreirati sadržaje koji će posjetitelju omogućiti ugodno iskustvo i motivirati ga da se ponovno vrati. „Muzejski pedagog mora biti profesionalac u svom poslu što podrazumijeva njegovo stručno znanje, njegovu sposobnost komunikacije, njegovu sposobnost likovnom izražavanju te njegovo znanje metodike, didaktike i pedagogije“ (Škarić, 2002: 9). Muzejski pedagozi trebaju maksimalno iskoristiti sve resurse kojima muzej raspolaže kako bi osigurali kvalitetan program i dobru interakciju između muzeja i posjetitelja. Na taj način muzej može postati pouzdan partner u procesu cjeloživotnog učenja (Barišić-Bačelić, 2015). Kako bi mogao provesti odgojno-obrazovne aktivnosti, za čije je osmišljavanje i planiranje zadužen, muzejski pedagog mora biti u kontaktu s odgojno-obrazovnim institucijama. S ciljem uspostavljanja suradničkih odnosa sa srednjim školama, muzejski pedagog ima ulogu „promotora“ sadržaja, aktivnosti i mogućnosti koje muzej kao kulturna ustanova može ponuditi kako gimnaziji, tako

i strukovnoj ili umjetničkoj školi i na taj način razviti svijest o muzeju kao vrijednom i drugačijem mjestu učenja.

Uz muzejskog pedagoga, u ovaj proces je važno i potrebno uključiti i školske pedagoge kao stručne suradnike i eksperte za pitanja odgojno-obrazovne djelatnosti u školi. Vuković (2009) tvrdi da se uloga školskog pedagoga treba temeljiti na unapređivanju odgojno-obrazovnog rada, kreativnosti, inovativnosti, razvoju kvalitetne komunikacije te stvaranju prepoznatljivosti škole. Jedna od zadaća pedagoga je i organiziranje izvannastavnih aktivnosti, tj. sudjelovanje u osmišljavanju i realiziranju školskih izleta, ekskurzija i drugih aktivnosti koje se odvijaju izvan srednje škole, a uključuju posjet muzeju. U tom smislu, uloga je školskog pedagoga pružati potporu nastavnicima ili muzejskim pedagozima kao voditeljima izvannastavnih aktivnosti (Mlinarević, Brust, 2009). Ta podrška se ogleda u informiranju nastavnika o mogućnostima i potencijalima muzeja kao mjesta učenja, savjetovanju i usmjeravanju nastavnika te osmišljavanju i planiranju aktivnosti za učenike pri posjetu muzeju. Uloga pedagoga u srednjoj školi vidljiva je i u osposobljavanju i ohrabrivanju nastavnika za suradnju s muzejima koja nadilazi primarnu razinu suradnje (*model davatelj-primatelj*), a ogleda se u uspostavi kontinuirane komunikacije i akcije nastavnika i muzejskih pedagoga kako bi se maksimalno iskoristili potencijale muzejske ustanove za dobrobit učenika.

Prema Borac i Dujmović (2015) 98 % učitelja i nastavnika smatra da bi bolju suradnju muzeja i škole potaknula konkretna pomoć muzejskog pedagoga u planiranju i pripremi učenja u muzeju. Istraživanje je također pokazalo kako većina ispitanika nije upoznata s muzejskim pedagogom kao zvanjem i njegovom funkcijom te raznim oblicima rada s posjetiteljima, gdje još uvijek vrijedi mišljenje kako je stručno vodstvo jedina aktivnost koju provode muzejski stručnjaci. Sukladno tome, školski pedagozi bi se trebali angažirati u nastojanju da nastavnicima približe muzejsku ustanovu te profesiju muzejskog pedagoga kao stručnjaka za odgoj i obrazovanje u muzeju.

Nepokoj (2002) ističe kako sudbina kulturne baštine i budućnost muzeja ne ovisi samo o muzejskim stručnjacima koji u njima rade, već i o onima za koje je muzej osnovan; „o njihovoj spremnosti da prihvate sadržaje koje im muzej nudi ili da ih ne prihvate, ali da na njih reagiraju, da traže drugačije, bolje.“ (Nepokoj, 2002: 156). Upravo će osvještavanjem mogućnosti i potencijala muzejske ustanove kao mjesta učenja, posjet muzeju postati primjer dobre prakse za izgradnju kvalitetnijeg sustava srednjoškolskog obrazovanja.

9. Zaključak

Suradnja muzeja i srednjih škola produkt je zajedničkog rada muzejskih djelatnika i nastavnika kako bi se osmislio, razvio i u praksi primijenio program koji žele obje strane. Riječ je o recipročnom procesu u kojem muzej pruža niz odgojnih, obrazovnih i metodičkih mogućnosti s obzirom na potrebe i zahtjeve nastavnika i učenika, dok se s druge strane suradnjom proširuje osnovna muzejska djelatnost (prikupljanje, čuvanje i istraživanje muzejskih predmeta) na komunikaciju i obrazovanje. Najveći potencijal obiju ustanova nalazi se upravo u njihovoj međusobnoj korelaciji u kojoj i muzeji i srednje škole zajednički surađuju s ciljem prenošenja odgojno-obrazovnih poruka svojim posjetiteljima, tj. srednjoškolcima; dok se uspješnost suradnje ogleda u klimi uzajamnog povjerenja koja počiva na dvosmjernoj komunikaciji, aktivnom slušanju, poštivanju mišljenja, potreba i interesa obiju strana, a u svojoj pojavnosti nadilazi oblike prigodnog posjeta muzeju u sklopu školskog izleta te se očituje u kontinuiranoj praksi posjeta muzejima. Brojna istraživanja istaknuta u ovom radu ukazuju na pozitivan utjecaj i potrebu uključivanja ustanove muzeja u srednjoškolski odgojno-obrazovni sustav kako bi se učenicima približila kultura i umjetnost, razvio odnos prema vlastitoj baštini i potaknuli kreativni procesi učenja koji su lišeni formalizma te na taj način omogućili učenicima razvoj znanja i vještina potrebnih za daljnje obrazovanje ili potrebe tržišta rada.

Osnovni cilj provedenog empirijskog istraživanja bio je prikazati trenutačno stanje i razinu suradnje muzeja i srednjih škola, utvrditi koji su oblici suradnje zastupljeni te na temelju mišljenja nastavnika stvoriti preduvjete za poboljšanje i unapređivanje međusobnih suradničkih odnosa. Rezultati su pokazali da nastavnici gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola smatraju da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju, dok je veća stopa posjećivanja muzeja zabilježena kod nastavnika gimnazijskih programa. Istraživanjem je također utvrđeno da je najčešće zastupljeni model suradnje davatelj-primatelj model, koji smatramo primarnim modelom suradnje. Pri određivanju barijera u suradnji nastavnici gimnazija isticali su prepreke u vidu vremenskih ograničenja i nedostatku interesa, dok nastavnici strukovnih i umjetničkih škola uz navedene prepreke izdvajaju nedostatak primjerenih programa koje muzej nudi. Nastavnici su na kraju zaključili da vide potencijal i žele dugoročno surađivati s muzejima dajući pritom određene smjernice kako poboljšati suradničke odnose.

S obzirom na nedostatak istraživanja u ovome području, istraživanje provedeno u sklopu ovog diplomskog rada može poslužiti kao temelj za buduća istraživanja te treba da se potaknu nova istraživanja koja će dubljom analizom rezultata moći ponuditi konkretne karakteristike i smjernice za unapređivanje suradničkih odnosa između muzeja i srednjih škola.

10. Literatura

Agencija za mobilnost i programe EU. URL: <https://www.eurydice.hr/hr/sadrzaj/obrazovanje-u-hrvatskoj/opcenito-o-obrazovanju-u-hrvatskoj/> (Pristupljeno: 10. 1. 2021.)

Alavanja, K. (2015) Mogućnost suradnje muzeja i škola u Zadru. U: Đilas, M. (ur.) *Partnerstvo- zbornik radova VII. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 44–52.

Bailey (1998) Two Stories of Collaboration and Cross-Fertilization. *Journal of Museum Education*, 23:2, 16–18.

Barišić-Bačelić, G. (2015) Muzej kao pouzdani partner- uloga strategije i planiranja rada na primjeru Muzeja grada Splita. U: Đilas, M. (ur.) *Partnerstvo- zbornik radova VII. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 150–159.

Barragree, C. (2007) *Museum and public school partnerships: A step-by-step guide for creating standards-based curriculum materials in high school social studies*. A dissertation. Manhattan, Kansas: Kansas State University.

Beaumont, L. (2003) Community Museums Support School Curriculum. U: Hiatt-Michael, D. B. (ur.), *Promising Practices to Connect Schools with the Community*. Greenwich: Information Age Publishing, 105–117.

Bežen, A. (1980) Organizirano komuniciranje sa školom-uvjet jačanja odgojno-obrazovne uloge muzeja. *Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja*. Zagreb: Hrvatski školski muzej, 41–45.

Borac, A., Dujmović, D. (2015) Znaju li oni da mi postojimo? U: Đilas, M. (ur.) *Partnerstvo- zbornik radova VII. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 53–59.

Chesebrough, D. E. (1998) Museum partnerships: Insight from the literature and research. *Museum News* 77, 50–53.

- Curkov, T. (2002) Edukativni projekti Muzejskog dokumentacijskog centra- ideje i realizacije. U: Škarić, M. (ur.) *Zbornik radova I. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 163–172.
- Ćosić, S. (2012) Šafranovci u Jasenovcu (izvanučionička nastava povijesti). *Život i škola*, 28, 2(58), 245–255.
- Delting, D. (2010) Izvanučionička nastava u Muzeju Slavonije. *Povijest u nastavi*, 8, 2(16), 259–269.
- Detling, D. (2011) Promišljanja o muzejskoj pedagogiji i prilog istoj. *Osječki zbornik*, 30, 333–341.
- Dengel, S., Dreykorn, M., Grüne, P., Hirsch, A., Kunz-Ott, H., Neukirchen, V., Oehms, L., Wagner, E. (2011) *Škola @ muzej-priručnik o suradnji*. Zagreb: Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a.
- Fajdetić, M., Šnidarić, N. (2014) Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak* 155(3), 237–260.
- Falk, J. H., Dierking, L. D. (2000) *Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*. Walnut Creek: AltaMira Pres.
- Giesecke, H. (1993) *Uvod u pedagogiju*. Zagreb: Educa.
- Gudjons, H. (1994) *Pedagogija: temeljna znanja*. Zagreb: Educa.
- Hannelore, K. O. (2008) *Kriteriji kvalitete za muzeje- rad na obrazovanju i posredovanju*. Zagreb: Hrvatski nacionalni komitet ICOM-a.
- Hein, G. E. (1998) *Learning in the Museum*. New York: Routledge.
- Hicks, C. E. (1986) *Museums and schools as partners*. Syracuse, N.Y.: ERIC Clearinghouse on information Resources.
- Higgins, P., Robbie, N. (2002) Outdoor Learning in Theory and Practise. U: Higgins, P., Nicol, R. *Outdoor Education: Authentic Learning in the context of Landscapes (Volume 2)*. Kisa: An international collaboration project supported by the European Union, 3–14.

Hooper-Greenhill, E. (2004) *The Educational Role of the Museum*. London and New York: Routledge.

Hotko, J. (2010). Nastava povijesti u muzeju i uloga muzejskog pedagoga – Hrvatski povijesni muzej. *Povijest u nastavi*, 8, 2(16), 231–245.

Husanović – Pejnović, D. (2011). *Održivi razvoj i izvanučionička nastava u zavičaju*. Zagreb: Školska knjiga.

ICOM. URL: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> (Pristupljeno: 15. 6. 2021.)

King, B. (2007) New Relationships with the Formal Education Sector. U: Lord, B. (ur.) *The Manual of Museum Learning*. Lanham: AltaMira Press, 77–94.

Kisovar-Ivanda, T. (2008) Muzeji i škole kao partneri u obrazovanju. U: Cindrić, M., Domović, V., Matijević, M. (ur.), *Pedagogija i društvo znanja*. Zagreb: Učiteljski fakultet, 185–189.

Knežević, D. (1987) *Obrazovanje u muzeju: natuknice o problemima*. Zagreb: Muzej revolucije naroda Hrvatske, 50–51.

Kovač, V., Buchberger I. (2013) Suradnja škola i vanjskih dionika. *Sociologija i prostor*, 197 (3), 523–545.

Kristić, V. (2017) Muzejske radionice i razvoj višestrukih inteligencija. *Muzeologija*, No.54, 28–52.

Liu, W. C. (2007) Working Together: Collaboration Between Art Museums and Schools. U: Villeneuve, P. (ur.), *From Periphery to Center: Art Museum Education in the 21st Century*. Reston: National Art Education Association, 129–135.

McLean County Museum of History. URL: <https://mchistory.org/learn/muse2u> (Pristupljeno: 15. 5. 2021.)

MDC. URL: <https://upisnik.mdc.hr/> (Pristupljeno: 15. 2. 2021.)

Milas, G. (2009) *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*, 2. izdanje. Zagreb: Naklada Slap.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2011) *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2017) *Nacionalni kurikulum za gimnazijsko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2018) *Nacionalni kurikulum za strukovno obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2017) *Nacionalni kurikulum za umjetničko obrazovanje*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH.

Mlinarević, V., Brust M. (2009) *Kvaliteta provedbe školskih izvannastavnih aktivnosti*. Osijek: Učiteljski fakultet u Osijeku.

Mrkonjić, A., Zorić, M. (2001) Stručne službe- conditio sine qua non kvalitetne škole, *Napredak*, 142(3), 296–303.

Mužić, V. (2004) *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Educa.

Nepokoj, D. (2002) Učenje u muzeju. U: Škarić, M. (ur.) *Zbornik radova I. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 150–158.

Pitman-Gelles, B. (1985) Museums and Schools: A Meaningful Partnership. U: Fantini D. M., Sinclair L. R. (ur.), *Education in School and Nonschool Settings*, 124–138.

Popis srednjih škola u Republici Hrvatskoj. URL: <http://mzos.hr/dbApp/pregled.aspx?appName=SS> (Pristupljeno: 26. 3. 2021.)

Pravilnik o izvođenju izleta, ekskurzija i drugih odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole (2014). *Narodne novine*, NN 67/2014.

Sebolt, A. (1980a) *Collaborative programs: Museums and schools*. Sturbridge, MA: Old Sturbridge, Inc.

Sheppard, B. (1993) *Building Museum and School Partnerships*. Washington DC: American Association of Museums.

Sheppard, B. (2007) Meaningful collaborations. U: Falk, H. J., Dierking, D. L., Susan F. (ur.) *In principle, in practice: museums as learning institutions*. Lanham: AltaMira Press, 181–194.

Somerville, K. (2013) Museum and P-12 School Collaborations and Role of a Third-Party Facilitator. *Museum Studies Theses*. Paper 1

Stransky, Z. Z. (1970) Temelji opće muzeologije. *Muzeologija*, No 8.

Škarić, M. (2010) Edukativni posrednički servis. U: Škarić, M., Brezinščak, R. (ur.) *Zbornik radova V. skupa muzejskih pedagoga Hrvatske s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 38–45.

Škarić, M. (2002) Muzejska pedagogija u Hrvatskoj. U: Škarić, M. (ur.) *Zbornik radova I. skupa muzejskih pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem*. Zagreb: Hrvatsko muzejsko društvo, 7–13.

The Theodore Alexander, Jr. Science Center School. URL: https://alexanderes-lausd-ca.schoolloop.com/pf4/cms2/view_page?d=x&group_id=1528960747354&vdid=i10b1w4c25a9 (Pristupljeno: 17. 5. 2021.)

Todorović, M. (1977) *Pedagoška funkcija biblioteka, muzeja i arhiva i oblici saradnje sa školama: priručnik za nastavnike, bibliotekare, muzeologe i arhiviste*. Sremski Karlovci: Arhiv Vojvodine.

Zakon o muzejima (2019). *Narodne novine*, NN 98/2019.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008). *Narodne novine*, NN 87/2008.

11. Popis grafikona

Graf 1. Grafički prikaz učestalosti posjećivanja muzeja nastavnika gimnazija

Graf 2. Grafički prikaz učestalosti posjećivanja muzeja nastavnika strukovnih škola

Graf 3. Grafički prikaz učestalosti posjećivanja muzeja nastavnika umjetničkih škola

Graf 4. Grafički prikaz odgovora na pitanje U kojoj mjeri su aktivnosti za učenike u muzeju osmislili isključivo muzejski djelatnici?

Graf 5. Grafički prikaz odgovora na pitanje Koliko često su te aktivnosti vodili isključivo muzejski djelatnici?

Graf 6. Grafički prikaz odgovora na pitanje U kojoj mjeri muzejski djelatnici iniciraju posjet muzeju (pozivima na specifične programe/aktivnosti)?

Graf 7. Grafički prikaz odgovora na pitanje Koliko često tražite od muzeja da osmisli program koji odgovara Vašim potrebama?

Graf 8. Grafički prikaz odgovora na pitanje Kada odlazite u posjet muzeju, koliko često Vi, kao nastavnik, sudjelujete u provođenju aktivnosti u muzeju?

Graf 9. Grafički prikaz odgovora na pitanje U kojoj mjeri Vi inicirate posjet muzeju?

Graf 10. Grafički prikaz odgovora na pitanje U kojoj mjeri Vi predlažete muzeju aktivnosti s obzirom na predmet koji poučavate?

Graf 11. Grafički prikaz odgovora na pitanje Jeste li imali priliku ugostiti muzejske djelatnike u svojoj školi?

Graf 12. Grafički prikaz odgovora na pitanje U kojoj mjeri je aktivnost zbog koje posjećujete muzej povezana s ispunjavanjem ishoda učenja

Graf 13. Grafički prikaz odgovora na pitanje U kojoj mjeri su aktivnosti u muzeju način na koji postižete ishode učenja za svoj predmet?

Graf 14. Grafički prikaz odgovora na pitanje Koliko često zajednički s muzejskim djelatnicima pripremate određenu aktivnost?

Graf 15. Grafički prikaz odgovora na pitanje Jeste li sa svojim učenicima sudjelovali u nekom projektu koji se održavao u muzeju?

Graf 16. Grafički prikaz odgovora na pitanje Jeste li s učenicima sudjelovali u aktivnostima koje su u muzejima provodili studenti?

Graf 17. Grafički prikaz odgovora na pitanje Jeste li s učenicima sudjelovali u aktivnostima koje su provodile osobe iz neke druge institucije/udruge?

12. Popis tablica

Tablica 1. Usporedba muzeja i srednjih škola u Republici Hrvatskoj

Tablica 2. Distribucija ispitanika prema vrsti srednje škole te županiji kojoj pripadaju

Tablica 3. Prikaz odgovora na pitanje Zbog čega smatrate da je muzej kao ustanova koristan / da nije koristan? Obrazložite svoje mišljenje.

Tablica 4. Prepreke pri suradnji muzeja i srednjih škola

Tablica 5. Prikaz odgovora na pitanje Koje bi, prema Vašem mišljenju, bile sugestije kako unaprijediti suradnju muzeja i srednjih škola?

13. Popis slika

Slika 1. Model davatelj-primatelj

Slika 2. Muzejsko-upravljački model

Slika 3. Školsko-upravljački model

Slika 4. Model muzeja kao škole

Slika 5. Model škole u muzeju

Slika 6. Model muzejsko-školske interakcije posredstvom treće osobe

14. Prilozi

Prilog 1 – Anketni upitnik – Suradnja muzeja i srednjih škola – smjernice za unapređenje prakse

Poštovani,

ispunjavanjem ovoga anketnog upitnika pomažete u izradi diplomskog rada pod nazivom „*Suradnja muzeja i srednjih škola – smjernice za unapređenje prakse*“, koji je prijavljen na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti i Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Cilj je istraživanja saznati surađuju li nastavnici s muzejskim ustanovama, na koji način se navedena suradnja ostvaruje te kako istu poboljšati.

Upitnik je u potpunosti anonimian i dobrovoljan, shodno tome Vas molim da u svrhu prikupljanja što relevantnijih i točnijih podataka na svako pitanje odgovorite iskreno te da upitnik ispunite u cijelosti. Procijenjeno trajanje upitnika je 5 do 7 minuta.

Unaprijed zahvaljujem na suradnji!

Valentina Zadravec,

studentica diplomskog studija pedagogije i muzeologije i upravljanja baštinom

1. Spol

- a) Ž
- b) M

2. Županija kojoj pripadate

- a) Međimurska županija
- b) Grad Zagreb
- c) Zagrebačka županija

3. Radni staž u sustavu srednjoškolskog odgoja i obrazovanja

- a) Manje od 5 godina
- b) Između 5 i 10 godina
- c) Između 10 i 20 godina
- d) Između 20 i 30 godina
- e) Više od 30 godina

4. Škola u kojoj radite

- a) Gimnazija
- b) Strukovna škola
- c) Umjetnička škola

5. Nastavni predmet koji poučavate _____

Sljedeća skupina pitanja odnosi se na prepoznavanje i posjećenost muzeja kao oblika izvanučioničke nastave.

6. Koliko često s učenicima posjećujete muzej?

- a) Nikada
- b) Rijetko (jedanput godišnje)
- c) Često (2 – 4 puta godišnje)
- d) Izuzetno često (više od 4 puta godišnje)

7. Koju vrstu muzeja najčešće posjećujete? _____

8. Slažete li se s time da je muzej kao ustanova i sadržaj koji nudi koristan i potreban u srednjoškolskom obrazovanju?

- a) Uopće se ne slažem
- b) Ne slažem se
- c) Niti se ne slažem, niti se slažem
- d) Slažem se
- e) U potpunosti se slažem

9. Zbog čega smatrate da je koristan / da nije koristan? Obrazložite svoje mišljenje.

Na sljedećih nekoliko pitanja odgovorite označavanjem broja koji najbolje odgovara Vašoj praksi, pri čemu brojevi označavaju sljedeće:

1 = nikada
2 = rijetko

3 = često
4 = uvijek

10. Kada odlazite u posjet muzeju, koliko često Vi, kao nastavnik, sudjelujete u provođenju aktivnosti u muzeju? 1 – 4
11. U kojoj mjeri su aktivnosti za učenike u muzeju osmislili isključivo muzejski djelatnici? 1 – 4
12. Koliko često su te aktivnosti vodili isključivo muzejski djelatnici? 1 – 4
13. U kojoj mjeri Vi inicirate posjet muzeju? 1 – 4
14. U kojoj mjeri muzejski djelatnici iniciraju posjet muzeju (pozivima na specifične programe/aktivnosti)? 1 – 4
15. U kojoj mjeri je aktivnost zbog koje posjećujete muzej povezana s ispunjavanjem ishoda učenja? 1 – 4
16. Koliko često tražite od muzeja da osmisli program koji odgovara Vašim potrebama? 1 – 4
17. U kojoj mjeri Vi predlažete muzeju aktivnosti s obzirom na predmet koji poučavate? 1 – 4
18. U kojoj mjeri su aktivnosti u muzeju način na koji postižete ishode učenja za vaš predmet? 1 – 4
19. Koliko često zajednički s muzejskim djelatnicima pripremate određenu aktivnost? 1 – 4
20. Jeste li imali priliku ugostiti muzejske djelatnike u svojoj školi? 1 – 4
21. Jeste li sa svojim učenicima sudjelovati u nekom projektu koji se održavao u muzeju? 1 – 4
22. Jeste li s učenicima sudjelovali u aktivnostima koje su u muzejima provodili studenti? 1 – 4
23. Jeste li s učenicima sudjelovati u aktivnostima koje su provodile osobe iz neke druge institucije/udruga? 1 – 4
24. Na koji način dolazite do informacija o aktivnostima i događajima u muzeju?
 - a) Kontaktiranje muzeja
 - b) Samostalni, osobni odlazak u muzej
 - c) Proučavanje literature

- d) Pregledavanje internetskih stranica muzeja
- e) Ostalo: _____

Sljedeća skupina pitanja ispituje specifičnosti suradnje muzeja i srednjih škola s naglaskom na mišljenja ispitanika o istoj.

25. Na koje sve načine surađujete s muzejima?

26. Koliko ste zadovoljni suradnjom?

- a) Uopće nisam zadovoljan/na
- b) Uglavnom nisam zadovoljan/na
- d) Uglavnom sam zadovoljan/na
- e) Potpuno sam zadovoljan/na

27. Koje prepreke prepoznajete u ostvarivanju suradnje muzeja i srednjih škola?

28. Koje bi, prema Vašem mišljenju, bile sugestije kako unaprijediti suradnju muzeja i srednjih škola?

29. Jeste li zainteresirani za dugoročnu suradnju s muzejima?

- a) Da
- b) Ne

Zahvaljujem na Vašoj suradnji!

Suradnja muzeja i srednjih škola – smjernice za unapređenje prakse

Sažetak

Polazeći od odgojno-obrazovne uloge muzeja, središnja tema ovog rada jest suradnja muzeja i srednjih škola, a cilj mu je odrediti trenutno stanje i razinu suradnje muzeja i srednjih škola te time stvoriti preduvjete za razvoj smjernica za obogaćivanje suradničkih odnosa između ovih dviju institucija. U prvom dijelu rada se iznose dobrobiti koje proizlaze iz međusobne suradnje, problemi i prepreke, uvjeti za uspješnu suradnju te specifični modeli suradnje. U drugom dijelu rada prezentira se empirijsko istraživanje za koje je korištena kvantitativna metodologija, a podaci su prikupljeni pomoću *online* ankete, u kojoj je sudjelovalo 256 srednjoškolskih nastavnika. Rezultati istraživanja su pokazali da nastavnici gimnazija, strukovnih i umjetničkih škola smatraju posjet muzeju i sadržaj koji nudi korisnim i potrebnim u srednjoškolskom sustavu, dok je veća stopa posjećivanja muzeja zabilježena kod nastavnika gimnazijskih programa. Davatelj-primatelj model suradnje ističe se kao najzastupljeniji model suradnje, u kojem dominantnu ulogu u provođenju suradničkih odnosa ima ustanova muzeja, dok je srednja škola pasivni primatelj usluga. Ističući specifične barijere u uspostavi suradnje, kao što su nedostatak vremena, interesa te primjerenih programa, na kraju je većina ipak zaključila da vidi potencijal i želi dugoročno surađivati s muzejima dajući pritom određene smjernice kako poboljšati suradničke odnose.

Ključne riječi: muzej, srednja škola, srednjoškolski nastavnici, modeli suradnje

Collaboration between museums and high schools – guidelines for improving practice

Abstract

Starting from the educational role of the museum, the central theme of this paper is - collaboration between museums and high schools. The aim of the paper is to determine the current state and level of collaboration between museums and high schools and create the preconditions for the development of guidelines for enriching the cooperative relations between these two institutions. The first part of the paper presents the benefits arising from mutual collaboration, problems and obstacles, conditions for successful collaboration and specific models of collaboration. The second part of the paper presents an empirical study using quantitative methodology where the data were collected using an online survey, in which 256 high school teachers participated. The results of the research showed that teachers of gymnasiums, vocational and art schools consider visiting a museum and the content it offers useful and necessary in the high school system, while a higher rate of museum visits was recorded by teachers of gymnasium programs. The provider-receiver model of collaboration stands out as the most common model of collaboration, in which the dominant role in the implementation of cooperative relations is played by the museum institution, while the high school is the passive recipient of services. Highlighting specific barriers to establishing cooperation, such as lack of time, interest and appropriate programs, most concluded that they saw the potential and wanted to collaborate with museums in the long run, giving some guidelines on how to improve collaboration.

Key words: museum, high school, high school teachers, collaboration models